

“Frankenstein -

en skapelsesberetning”

av

Tord Akerbæk

De som er med:

Moren	En barnløs kvinne
Marte	En serveringshjelp
Birkeland	Professor i nordlys
E. Bødker Næss	Ingeniør. Birkelands hjelper
Presten	En prest
Markus	En fisker
Lotte	Prestens datter
Deigmannen	En mann av deig
Risen	Et bergtroll
Mesterøy	En kvinne i risens hus
Gutten	Risens læregutt
Stetson og Borsalino	To sivilklede politimenn

Dokument:

Frankenstein - en skapelsesberetning

C:\skrift\frank\frank.fm

totalt 109 sider

17/9 1999

Kontakt:

Tord Akerbæk

Sofiesgt 65 A 0168 Oslo

+47 23197582/92228691

<http://home.sol.no/~takerbak/>

takerbak@online.no

Skrivearbeidet er støttet av Norsk kulturråd.

1. Akt.

Scene 1 Intro.

(Skuespillerne står og sitter spredt rundt på scena, vendt fra hverandre, men mot publikum)

GUTTEN.

Til å begynne med er alt stille og tomt.

(Pause)

Så kommer de første lydene.

BIRKELAND.

Bom!

PRESTEN.

Øøøøøøøøøø.

NÆSS.

K-k-k-k-k.

MOREN.

Nammenammenammenam.

FISKEREN MARKUS.

Huuuiiiiiiii.

GUTTEN.

Og de aller første ordene.

MOREN.

Mam-ma.

MARTE.

Flink!

NÆSS.

Fy faen!

LOTTE.

Framskritt!

BIRKELAND.

Elektromagnetisme!

FISKEREN MARKUS.

Sivilombudsmann.

GUTTEN.

Ordene deler seg.

LOTTE.

Frø.

FISKEREN MARKUS.

Brød.

MARTE.

Bake.

NÆSS.

Kake.

MOREN.

Mann.

BIRKELAND.

Tann.

GUTTEN.

Og vokser sammen.

PRESTEN.

Frøbrød.

LOTTE.

Kakemann.

BIRKELAND.

Sivilombudskakemann.

GUTTEN.

De vokser til setninger.

MOREN.

Mor syr.

BIRKELAND.

Far leser..

LOTTE.

Lotte har en tann.

PRESTEN.

Man er visst sulten?

MARTE.

Tante baker en kake.

FISKEREN MARKUS.

Det var ikke min skyld.

MOREN.

Vi skal bli her for bestandig.

NÆSS.

Husker du hva du har å gjøre?

BIRKELAND.

Da vil jeg få lov å ønske alle velkommen.

GUTTEN.

Og setningene blir til fortellinger.

PRESTEN.

Det var en gang..

NÆSS.

I et land langt borte..

BIRKELAND.

Hvis vi stiller opp følgende hypotese..

MARTE.

I gamle dager, da jeg var barn..

LOTTE.

I kommende budsjettperiode planlegger regjeringen..

MOREN.

Jeg ønsker meg så veldig..

FISKEREN MARKUS.

Da jeg kom inn i rommet..

GUTTEN.

Og noen fortellinger vokser og sprer seg til de dekker hele himmelen.

MARTE.

Det var en dyster aften i november at jeg nådde målet for alt mitt slit og strev. Med en angst som nærmet seg smerte, samlet jeg livets instrumenter rundt meg, slik at jeg kunne blåse inn en gnist av levende eksistens i den livløse tingen som lå for mine føtter. Klokken var allerede ett om natten; regnet hamret trøstesløst mot vindusrutene og mitt kjertelys var på det nærmeste nedbrent, da jeg så i skimmeret fra det nesten sluknede lyset, at skapningens mattgule øyne åpnet seg. Den pustet tungt, og en slags krampetrekning satte lemmene i bevegelse...

FISKEREN MARKUS.

Da jeg kom inn i rommet, sto herr Petter og leste i en svart bok.

(Ser seg rundt for første gang)

Jeg er ikke her. Jeg har ikke kommet inn ennå.

(Til Lotte)

Hva heter du?

LOTTE.

Lotte.

FISKEREN MARKUS.

Du er frøken Lotte, prestens datter. Jeg er Markus, fiskeren Markus,

(Til presten)

og du må være Presten, herr Petter selv. Det var sent. Herr Petter sto og leste i en bok. På kjøkkenbenken lå en stor deig til heving. Jeg tror presten kunne fødd hele soknet med den deigen.

Jeg er ikke her til å begynne med. Jeg går ut, så kommer jeg inn igjen.

(Ut)

BIRKELAND.

Jeg har også en historie.

MOREN.

Jeg har alltid gjort så godt jeg kunne.

MARTE.

Hysj!

LOTTE.

Men er du oppe ennå, far?

PRESTEN.

Jeg venter på noen. Gå inn til deg selv, du vennen min. Og ikke forstyrr oss er du snill.

Scene 2 Tanna

MARKUS

God kveld og Guds fred.

PRESTEN

(nikker)

MARKUS

Jeg har med det presten bad om.

PRESTEN

(nikker igjen)

MARKUS

Men en ting vil jeg ha sagt

PRESTEN

(ser på ham)

MARKUS

Hvis jeg får lov.

PRESTEN

(ser fortsatt på ham.)

MARKUS

og det er at presten har vært en god prest for oss og ingen annen hadde fått meg til å gjøre det jeg har gjort i kveld og har jeg forspilt frelsen og det evige livet så har jeg gjort det for herr Petters skyld.

PRESTEN

(ser ned og smiler)

MARKUS

Men så ille kan det vel enda ikke være?

PRESTEN

(rynker brynene, ser rett på Markus og rekker frem handa)

MARKUS

(graver i lommene)

Jeg har ho her et sted. Ho satt fast, for ho var hel, slik presten forlangte.

(rekker presten ei tann)

PRESTEN

(tar imot tanna og studerer den nøye.)

MARKUS

Han hadde flere som ikke var hele og de fleste var borte.

PRESTEN

(holder tanna opp mot lyset)

MARKUS

Og om han Matteus er det ellers det å si at han fremdeles ligger i Lukas sitt naust og at ingen annen enn presten og jeg vet at han er dreven i land.

PRESTEN

(Ser enda litt på tanna. Slipper den så bort.)

MARKUS

Jeg håper ho er god nok?

PRESTEN

(Tar frem ei flaske og et glass. Heller opp og setter foran Markus. Trekker fram en stol.)

MARKUS

(setter seg nølende, får et klapp på skulderen. Driker ut)

Gud velsigne presten!

Scene 3 Mange fortellinger.**BIRKELAND.**

Jeg har også en historie å fortelle!

MARTE.

Nei, nå er det fiskeren som forteller.

FISKEREN MARKUS.

Jeg kan vente.

RISEN.

Hva var det du hadde stjålet?

FISKEREN MARKUS.

Ei tann.

LOTTE.

Noen ord er små og uviktige.

RISEN.

Ei tann?

FISKEREN MARKUS.

En del av Matteus jordiske legeme. Jeg fant ham dreven i land nede i fjæra og trakk ham inn i naustet. Så brakk jeg av ei tann slik herr Petter hadde bedt om. Ei hjørnetann fra overmunnen. Slik var det jeg forspilte min sjel ved å bryte det bud som sier at du skal ikke stjele. Herr Petter sa ikke med et ord hva han skulle bruke den til, og jeg tok i mot brennevinet og drakk det.

Siden ble det verre. Når herr Petter hadde knadd den store deigen.

RISEN.

(Til Birkeland)

Er det en tyv i historien din?

BIRKELAND.

Nei, ingen tyv.

LOTTE.

Noen ord brøyter seg fram.

GUTTEN.

Ei gullhåret jente langt inne fjellheimen?

BIRKELAND.

Ingen kvinner.

LOTTE.

Noen ord skyver de andre til side.

MOREN.

Et barn?

BIRKELAND.

Ingen barn, men en kanon.

MARTE.

Kanon? Nei huff.

LOTTE.

Det finnes ord som lyser, og ord som drønner.

PRESTEN.

Er der overmot og et dypt fall?

BIRKELAND.

Det er det. Det er fortellingen om vitenskapshistoriens største fiasko.

LOTTE.

Det finnes fortellinger som dekker hele himmelen.

PRESTEN.

Så fortell!

Scene 4 Nordlyset

BIRKELAND.

Mitt navn er Kristian Birkeland. Jeg er Norges, ja verdens ledende ekspert på Aurora Borealis, eller om dere vil: Nordlys. Historien jeg skal fortelle handler om hvordan jeg for en tid tilbake forsøkte skaffe en sum penger til mitt arbeid som forsker.

Siden jeg var svært ung har jeg alltid vært fascinert av ting som knitrer. Peisbål. Gamle pergamenter. Pelsen på katter når man stryker dem over ryggen.

Jeg kunne sitte på stuegulvet og gni genserermet frem og tilbake på gulvteppet, for deretter å snike meg innpå min far, klatre opp på stolryggen å se hvordan håret reiste seg på hodet hans når jeg beveget armen i luften over ham. Det var ren magi.

Eller frossent gress. Gress med små tårn av rim på. Følelsen i foten når jeg tråkket det langsomt ned. Jeg kan huske en vinterkveld..

(Stanser)

Jeg kan huske en kveld en vinter..

(Stanser igjen)

Jeg må ha stått der svært lenge og hørt på knitringen. Jeg husker ikke så mye egentlig. Bare at knitringen tiltok. Og at den ikke lenger kom fra gresset. Først sto jeg der, i barfrosten, på plenen som ikke var blitt slått om høsten og satte foten ned i en gresstust og hørte på den sprakende lyden. Så fortsatte lyden, selv om jeg tok foten vekk, og ble sterkere og kom fra alle kanter og var ikke lenger bare lyd, men farger, først hvitt, så grønt og rødt, og siden tok den form. Den ble stråler, slanger, bølger. Den ble bevegelse. Den var overalt og den omfattet alt og alt begynte med at jeg satte ned foten. Jeg følte meg allmektig. Allmektig og vettskremt.

Så.. Siden.. Etterpå så..

MARTE.

Vi fant'n bak syrinbusken. Han hadde vært ute i kulda altfor lenge stakkars liten. Hakka tenner gjorde'n så'n kun'ke snakke, blek og skjelven. Lå der på den kalde bakken og stirra opp i himmern. Far hass bar'n inn og mora var helt fra seg. Kan skyldte seg sjøl mener jeg, når 'em ikke ser etter unga sine bedre. Altfor mye alene var'n. E'kke bra for unger det vet du. Bare sitte å lese i bøker og plage katten. Tynnkledd var'n og den kvelden. Ble liggende til sengs i flere uker etterpå og drikke varm saftsuppe. Stakkars liten.

Scene 5 Det usynlige barnet.

MOREN.

Også skal det dikkes og dulles og løftes og klemmes. "Stakkars liten". Også kommer de der helt tilfeldige bemerkningene: "Når blir det din tur, da?", "Ja, nå må du vel skynde deg snart?". Så utspekulert velmente.

Det er faktisk mulig å leve et lykkelig liv som barnløs. Noen velger det. Noen ganger er det det eneste ansvarlige. Halvparten av dem burde aldri hatt barn. De har jo ikke noe å gi dem. De har ingen innlevelse, ingen kjærighet. Hvis jeg hadde hatt barn så..

Scene 6 Et eventyr.**LOTTE.**

Noen fortellinger vokser til de dekker hele himmelen.

NÆSS.

De svulmer opp til store ertebelger.

LOTTE.

En dag sprekker de.

NÆSS.

Og da regner det ord på verden.

MARTE.

Hvis..

BIRKELAND.

Når..

MOREN.

Om bare..

LOTTE.

Ord som hver for seg rommer en hel historie.

PRESTEN.

I begynnelsen..

BIRKELAND.

Så fremt..

RISEN.

En dag..

GUTTEN.

Det var en gang en gutt som ikke dugde til annet enn å grave i aska og dra katten i halen. Da han hadde gått hjemme og ikke gjort et slag tre vintre på rad, syntes far hans det var nok og mente han burde dra ut og søke tjeneste.

RISEN.

Så det mente han?

GUTTEN.

Langt om lenge fikk han plass hos en mann som kunne mer enn å mate seg, og som bodde på en svær gård langt oppe i isgufset.

Og det var ikke noen alminnelig gård, eller noen alminnelig mann. Hvis halvparten av det jeg har hørt om ham er sant..

Scene 7 Hjelperen.

BIRKELAND.

Jeg hørte selvsagt ingenting. Atmosfæren er altfor tynn i slike høyder til at lyd på noen som helst måte kan forplante seg. Det var et selvbedrag.

(til Næss)

BIRKELAND.

Lysvirkningen derimot var helt reell. Det er snakk om partikler fra solen som følger jordens magnetfelt og kolliderer med de ytterste delene av atmosfæren. Dette frigjør energi som tar form av lys. Det er dette som er så fascinerende ser De, hva var det De het igjen ?

NÆSS.

Næss. Bødker Næss. Vil De se papirene mine?

BIRKELAND.

Bød.., akkurat., så fascinerende, at energi kan ta så forskjellige former. Lys det ene øyeblikket, bevegelse det andre, elektrisitet det tredje.

NÆSS

Og lyd?

BIRKELAND

Jeg hørte ikke en lyd har jeg sagt! Lyd er overhode ikke mulig i de øvre lag, altså hørte jeg ingen lyd. Har jeg vist dem hageslangeeffekten?

NÆSS

Jeg tror ikke det.

BIRKELAND

Selvsagt har jeg ikke det. De kom jo nettopp inn døren. Ikke stå der og vrøvl mann. Se her har jeg bygget en modell,

(Gir Næss en vannspreder, monterer på en hageslange)

forestill dem nå at dette er solen. Ut av den kommer det stråler, her, ut av disse hullene, det er solflekker. Samtidig sirkulerer den. Forstår De?

NÆSS

Selvsagt. Det er meget interessant. Jeg forsto det slik at De trengte en ingeniør?

BIRKELAND

Nemlig! Sirkulasjonen fører til at strålende danner en spiral. En spiral som beveger seg utover. Et øyeblikk.

(Birkeland går for å skru på vannet. Næss blir stående og se på vannsprederen. Plutselig kommer vannet på. Næss blir stående og holde sprederen mens vannet spruter ham ned)

BIRKELAND

Det er denne spiralbevegelsen som er opphavet til de ulike lysmønstrene på himmelen. Genialt ikke sant?

NÆSS

Det er meget interessant.

BIRKELAND

(Birkeland skrur av vannet)

Så De likte den? Her har jeg en annen artig modell. Hør godt etter nå!

(Birkeland avfyrrer kanonmodellen. Næss ser uforstående på ham.)

BIRKELAND

Hørte De noe?

NÆSS

Unnskyld?

BIRKELAND

Jeg spurte om De hørte noe?

NÆSS

Nei, jeg hørte ingenting?

BIRKELAND.

Er De tunghørt?

NÆSS.

Hva?

BIRKELAND.

Er De tunghørt spør jeg?

NÆSS.

Nei, slett ikke.

BIRKELAND.

Utmerket, da hørte De ikke noe.

NÆSS.

Hva skulle jeg ha hørt?

BIRKELAND.

Ingenting. Absolutt ingenting.

Hva het De sa De?

NÆSS.

Bødker Næss. Jeg er som sagt ingeniør.

BIRKELAND.

Bød.. Akkurat. Kanonen er altså helt lydløs.

NÆSS.

Kanonen?

BIRKELAND.

Det skjer nemlig ingen eksplosjon. Framdriften blir besørget ved elektrisitet.
Dette forstår De?

NÆSS.

Selvsagt!

BIRKELAND.

Selvsagt gjør De det. Hvis De ser nærmere på modellen.

En serie spoler fungerer som elektriske magneter som støter prosjektilet fra seg. Prosjektilet selv, og her kommer det geniale..

NÆSS.

Genialt!

BIRKELAND.

Ja ikke sant? Prosjektilet fungerer som en bryter som slår hver enkelt magnet av og på og dermed ..

NÆSS.

..dermed støtes prosjektilet fra spole til spole og farten akselereres.

BIRKELAND.

Farten akselereres til prosjektilet forlater munningen med en rasende fart og helt..

NÆSS

helt..

BIRKELAND

helt uten en lyd! Og dette her, ser De, herr..?

NÆSS

Bødker Næss.

BIRKELAND

Akkurat. Dette her kommer til å revolusjonere krigskunsten, og finansiere min videre forskning! Vet De hva jeg vil gjøre?

NÆSS.

De vil bygge en elektrisk kanon.

BIRKELAND.

Kanonen er bare et skritt på veien. Et middel til et høyere mål. Jeg vil bygge et observatorium i Egypt! Ved Nilen, blant pyramidene! Var det Børresen De het?

NÆSS.

Bødker Næss.

BIRKELAND

De er ansatt, uansett hva De heter. Nå skal jeg fortelle dem hva De skal gjøre.

Scene 8 Døra

(Gutten og Risen. I scenebildet finnes en utgang som Risen går gjennom og ei lukka dør.)

RISEN

Husker du så hva du ikke skal gjøre?

GUTTEN

Om ikke husbond tar det ille opp, så må jeg si at husbond er en snodig husbond. Andre folk jeg har tjent hos har fortalt meg hva jeg har å gjøre og det har vært ulikt, men husbond gir seg ikke med å snakke om hva jeg ikke skal gjøre.

RISEN

Det kan så være, men du tjener ikke hos andre folk nå. Fortell meg hva du ikke skal gjøre.

GUTTEN

Om bare husbond kunne sagt meg hvorfor jeg ikke skal gjøre det jeg ikke skal gjøre så hadde det vært mye lettere å komme i hu.

RISEN

Du kommer nok i hu uten å vite hverken hvorfor eller hvordan. Kom igjen, før jeg angrer meg og kaster deg ut i isgufset.

GUTTEN

Det var nå denne døra..

RISEN

Hvilken da?

GUTTEN

Den døra der. Den som har store hengsler og piper når den åpnes.

RISEN

Og hva er det med den?

GUTTEN

Ikke vet jeg hva som er med den og ille gjerne skulle jeg likt å visst det, men husbond har sagt jeg ikke får åpne den.

RISEN

Så du åpner den ikke da?

GUTTEN

Om husbond tror jeg ville gjøre husbond i mot i noe husbond har sagt så mange ganger så vet jeg ikke annen råd enn at husbond får kaste meg ut i isgufset.

RISEN

Så da kan jeg reise trygt?

GUTTEN

Om husbond kan reise trygt i fjellheimen med både varg og vetter hylende etter seg, det vet husbond best sjøl, men er det meg han er redd for så kan han jo ta meg med.

RISEN

Nei. Det kan jeg ikke.

GUTTEN

Om husband ikke vil ta meg med og ikke vil la meg bli og heller ikke vil kaste meg ut i isgufset så vet jeg ikke annet enn at husband er en vrang husband.

RISEN

Du får bli, men fortell meg først hva du ikke skal gjøre.

GUTTEN

Kan ikke husband først fortelle meg hva jeg skal gjøre?

RISEN

Det er ikke stort.

GUTTEN

Stort eller lite, så er det greit å vite..

RISEN

Du skal måke fjøset.

GUTTEN

Ikke mer?

RISEN

Og strigle hesten.

GUTTEN

Ikke mer enn det?

RISEN

Det er mye nok.

GUTTEN

Litt til tåler jeg vel.

RISEN

Du kan hente brannskatten i Helvete.

GUTTEN

Da tenker jeg det holder.

RISEN

Og døra åpner du ikke?

GUTTEN

Husband kan reise til marken og tilbake og være helt trygg på det at når han kommer igjen så skal den døra være like stengt som når han dro.

RISEN

Da stoler jeg vel på det da..
(*Går mot utgangsdøra*)

GUTTEN

Husband får ha god reise.

RISEN

Takk.

(Ut)

GUTTEN

(Venter litt, nærmer seg så mot den stengte døra)

RISEN

(inn igjen)

Og du åpner ikke døra?

GUTTEN

Nå er husbond vrang. Har husbond bedt meg åpne døra?

RISEN

Nei.

GUTTEN

Har noen andre bedt meg åpne døra?

RISEN

(Tenker seg om)

Da reiser jeg vel da.

GUTTEN

Du gjør vel det.

(Risen ut. Gutten bort til døra og kikker i nøkkelhullet. Lytter, kikker i dørsprekken, bråsnur seg før risen kommer inn igjen.)

RISEN

Og når du er ferdig, kan du ta fri

GUTTEN

Takk, husbond.

(Risen ut igjen. Gutten blir nå stående å se på utgangsdøra. Risen kommer inn igjen. Ser på ham. sier ikke noe og går. Gutten står litt og lytter etter ham, bråsnur, går bort og åpner den stengte døra. Går gjennom den og lukker den etter seg)

Scene 9 Forberedelser.**MOREN.**

Jula er verst. Da er de på det mest selvforføyde. Da skal de hjem å bake kaker og lage julepynt. Som om det var en sånn jævla kunst å bake pepperkaker. Det kunne vel jeg også gjort. Kjevle deigen, kjevle den fin og flat. Legge på en form, presse ut en liten mann, eller ei lita jente. Jenta til mamma.

Scene 10 Forklaring

(Presten, Lotte og fiskeren Markus.)

LOTTE.

Vil du smake, Markus? Det ble så mye deig til overs etter kunstverket til far at jeg fikk bakt fjorten brød!

FISKEREN MARKUS.

Nei takk, frøken Charlotte. Jeg er visst ikke sulten.

LOTTE.

Men hva er det med deg, Markus? Du er jo blek som et lik.

FISKEREN MARKUS.

Jeg ble brått så kald om hjertet.

PRESTEN.

Det er ingenting å uroe seg for, Lotte. Markus er bare litt trett. Jeg holder ham våken om nettene. Ikke forstyr, nå.

Hele universet er fylt av livskraften, Markus. Det gjelder bare å fange den forstår du?

FISKEREN MARKUS.

Nei, men om presten sier det, så er det vel slik.

PRESTEN.

Rekk fram fingeren nå, du kommer nesten ikke til å merke noe.

LOTTE.

Hva er det du gjør far?

PRESTEN.

Jeg trenger noen dråper blod.

LOTTE.

Blod? Fra Markus?

PRESTEN.

Naturvitenskapene har nådd langt i jakten på livskraften. På universitetet i Wittenberg har jeg selv sett små menneskeskapninger, knapt en tomme høye, vokse fram av sæd, blod og hestegjødsel inne i en flaske. De levde hele livet sitt inne i flasken, åt og drakk og sov i små senger.

FISKEREN MARKUS.

Hestegjødsel?

PRESTEN.

Foreløpig holder det med litt blod.

LOTTE.

Far, er dette nødvendig?

PRESTEN.

Ja, det er det.

FISKEREN MARKUS.

Om jeg må, så.

LOTTE.

Nei, det må du ikke.

PRESTEN.

Jo det må du.

Det er livskraften vi må fange. Den finner vi hverken i brøddeig eller gamle tenner. Jeg trenger noe levende.

LOTTE.

Men blod..

PRESTEN.

Hør etter nå: Håkon Jarl, som rådde over både Hålogaland og Trøndelagen i gammel tid var kyndig i seid.

LOTTE.

I hva?

PRESTEN.

Han kunne gane, som en lapp.

FISKEREN MARKUS.

Huff!

PRESTEN.

En gang bygde han en mann av rekved. En kjempe av en mann. Så skar han ut hjertet på en fisker og satte det inn i mannen. Da ble han levende.

FISKEREN MARKUS.

Et hjerte?

LOTTE.

Noe så grusomt!

PRESTEN.

De var blodige folk, forfedrene til Markus. Men der finnes andre metoder.

En rabbiner i Prag (en rabbiner er en jødisk prest, Markus) ville beskytte sitt folk mot fiendene deres. Han bygde en mann av leire som skulle være vaktmann for jødene. Men han satte ikke noe hjerte i ham. Han la en liten lapp i munnen hans, og på den lappen hadde han skrevet Guds navn med hellige tall.

LOTTE.

Hvilke tall er det far?

PRESTEN.

Det er mange: syv er et, for på den syvende dagen hvilte Gud, tolv, for der var tolv disipler og fire er et annet, for der er fire elementer eller kanskje det var apostler.

Jeg vet ikke. Jeg kjenner ikke de tallene. Jeg må ha noe levende. Tre dråper blod, Markus.

LOTTE.

Men kan du ikke ta mitt da far? Markus er redd.

PRESTEN.

De var blodige folk forfedrene dine, Markus. Blodige, krigerske, modige karer. De seilte tvers over Atlanterhavet i båtene sine. Det er dem vi skal bringe tilbake. Høvdingene som engang hersket langs kysten her. Det er derfor bare blodet ditt duger. Tre dråper blod.

FISKEREN MARKUS.

Seilte de over Atlanteren?

PRESTEN.

Over Atlanteren. Og en slik kjempe skal du få til å trekke garnene for deg.

FISKEREN MARKUS.

Ingen hjerter?

PRESTEN.

Ingen hjerter, og ingen flere tenner heller.

FISKEREN MARKUS.

Om det er det presten vil, så får det vel bli slik.

Scene 11 Innspurt

(Universitetets aula. Næss, Birkeland og han som spiller risen. Næss arbeider med kanonen. Kanonen må være bygd opp av ting som kan tenkes å finnes i et kjøkken. Birkeland viser risen rundt)

BIRKELAND

(Til risen)

Om det er det de vil kan vi selvsagt montere kanonen på en bevegelig lavett, men jeg ser først og fremst for meg en utgave som er bygd inn i fjellet.

NÆSS

Unnskyld..

BIRKELAND

Her ser De strømforsyningen. Vi var nødt til å legge en ekstra linje inn til bygget her.

NÆSS

Unnskyld..

BIRKELAND

Og dette er min assistent.

NÆSS

Goddag.

BIRKELAND

Problemet med energitilførselen tar vi meget alvorlig

NÆSS

Unnskyld..

BIRKELAND

Hvis De vil unnskyld meg et øyeblikk..

(Tar med seg Næss til side)

Nå skal De høre her Bøkker. Det er en ting jeg har hatt lyst til å si til dem lenge. De skal holde opp med til stadighet å si "unnskyld". Det er forferdelig plagsomt. De har ingenting å unnskyld dem for.

(Går tilbake til risen)

Vi forestiller oss et nettverk av godt nedgravde kabler.

NÆSS

Omforladelse..

BIRKELAND

(Tar Næss til side igjen)

Jeg snakker med en meget viktig person,

NÆSS

Vi har et problem

BIRKELAND

Kan De løse det?

NÆSS

Jeg vet ikke.

BIRKELAND

Jeg stoler helt og fullt på dem Bøkker.

NÆSS

Bødker

BIRKELAND

Akkurat. Nå må jeg ta meg av gjestene Husk hvem som kommer.

(Til risen)

Der kommer jo Knudsen. Dere har truffet hverandre har dere ikke?

(Gjestene begynner nå å strømme inn. Næss arbeider febrilsk på kanonen.)

GJEST 1 (MARTE)

Her er visst absolutt alle!

BIRKELAND

Det gleder meg svært at De kunne være tilstede grev Wedel. Virkelig.

GJEST 2 (PRESTEN)

Det ville jeg ikke unnvært professor.

BIRKELAND

Og lille fru Helmer, er De her uten deres mann?

GJEST 3 (LOTTE)

Han kommer han også. Har jeg noe å være redd for?

BIRKELAND

Aldeles ikke. Min assistent her sørger for at De er helt trygg. Ikke sant Bøkker.

NÆSS

Ja visst. Nei visst.

GJEST 3

Men det kommer vel til å bråke noe aldeles forferdelig?

BIRKELAND

Denne kanonen er garantert støyfri lille frue.

GJEST 4 (RISEN)

Dette er en stor dag for vitenskapen, professor.

BIRKELAND

Dette er en stor dag for landet, banksjef.

GJEST 1

Er det sant at **DE** kommer?

BIRKELAND

Det siste jeg hørte var ja, men det er noe usikkert.

GJEST 2

Vi er meget spente, Birkeland.

BIRKELAND

Jeg er spent selv. Selv om jeg selvsagt vet akkurat hva som skjer. Hvis alle kan finne sine plasser så skal vi se om ikke spenningen kan bli utløst.

(Gjestene setter seg. Birkeland henvender seg lavmælt til Næss)

BIRKELAND

Er alt klart?

NÆSS

Nei!

BIRKELAND

Det må være klart!

NÆSS

Men det er det ikke.

BIRKELAND

Men det må det være sier jeg!

(Gjestene blir plutselig stille og reiser seg. Kong Haakon og dronning Maud kommer inn og setter seg på to adskilte stoler. Kongeparet kan eventuelt være avbildet på en stor pappskive. Birkeland bukker og kremter og hvisker til Næss)

BIRKELAND

De har to minutter.

NÆSS

Jeg trenger fire.

BIRKELAND

To og et halvt.

NÆSS

Det går ikke.

BIRKELAND

Tre. De må klare det på tre.

Scene 12 Tilblivelse

MARTE.

(leser)

Det var en dyster aften i november at jeg nådde målet for alt mitt slit og strev. Med en angst som nærmet seg smerte, samlet jeg livets instrumenter rundt meg, slik at jeg kunne blåse inn en gnist av levende eksistens i den livløse tingen som lå for mine føtter. Klokken var allerede ett om natten; regnet hamret trøstesløst mot vindusrutene. Mitt kjertelys var på det nærmeste nedbrent.

BIRKELAND

(Til salen)

Deres Majesteter. Herr statsminister. Kjære venner. Jeg vil gjerne kalle dere det, for det er som venner av vitenskapen dere er kommet hit. Vårt land er et land av sten og sne. Av trange daler og ugjestmilde fjell. Men i disse ugjestmilde fjell ligger også vår kraft. Den kraft som nå, med vitenskapens hjelp, kan temmes. I århundrer lå vi under for andre. Heretter skal vi ikke ligge under for noen. Det nye våpenet, som dere snart skal få se i funksjon, henter sin styrke fra det vi nordmenn har nok av - vannkraft.

(Presten, Lotte og Markus kommer inn med brøddeigen på trillebåra. De leier Næss bort fra kanonen, løfter av den øverste delen av kanonen og legger deigen oppi kassa under. Så leier de Næss tilbake på plass og forsvinner.)

BIRKELAND

Hørte De noe, Bøkker?

NÆSS

Ingenting.

BIRKELAND

De har to minutter på dem.

NÆSS

Jeg vet det.

BIRKELAND

Som De flest nok vet, så har våpenindustrien hittil ikke vært mitt gebet. Jeg er en fredelig mann. Jeg er faktisk skuddredd. Min største interesse var og er lysfenomener i atmosfæren. Aurora Borealis, det såkalte nordlys. Gjennom denne interessen oppdaget jeg elektrisiteten og dens enorme muligheter. Jeg vil dere skal tenke litt over dette, kjære venner av vitenskapen. Tenk over hvordan den tilsynelatende unyttige forskning kan resultere i en uventet velsignelse.

(Gutten inn. Trekker Næss bort. Åpner kanonkassa, henter opp noe og bærer det med seg. Setter Næss tilbake på plass igjen.)

BIRKELAND

Hørte jeg noe, Bøkker?

NÆSS

Jeg tror ikke det.

BIRKELAND

De har ett minutt.

NÆSS

Jeg har ett minutt.

BIRKELAND

Jeg nevnte at jeg var skuddredd. Det er jeg sikkert ikke alene om. Mange vil kanskje undre seg over at jeg har vært så dristig å innby også representanter for det smukke kjønn til demonstrasjonen av en kanon. Dette skal dere ikke bekymre dere om. Denne kanonen er fullstendig lydløs.

(Risen reiser seg, går bort til kanonen, skyver Næss til side, stirrer vilt ned i kassa, slenger lokket på, rister i Næss og styrter ut)

BIRKELAND

Tredve sekunder Bøkker.

NÆSS

Tredve sekunder.

BIRKELAND

Da vil jeg gjerne henlede oppmerksomheten mot den skyteskive som er oppsatt i enden av lokalet. Min assistent vil nå sikte kanonen inn mot denne skiven og om et øyeblikk vil dere få se et prosjektil som finner sitt mål, helt uten bruk av sprengstoff.

(Moren kommer inn, løper bort, åpner kanonkassa, haler ut en stor deigklump, dytter den opp i en babybag, løper ut igjen.)

BIRKELAND

Tyve sekunder.

NÆSS

Tyve

BIRKELAND

Klarer vi det?

NÆSS

Jeg tror det.

BIRKELAND

Vi klarer det!

Deres Majesteter. Kjære venner. Gjør dere klar for den elektriske kanon. Jeg teller nå ned.

10 - 9 - 8 - 7 - 6 - 5 - 4 - 3 - 2 - 1 - tenning - fyr.

(Næss slår på strømmen. Lyset går. Vi hører muligens et brak.)

MARTE.

(Leser stadig i bok)

Da så jeg i skimmeret fra det nesten sluknede lyset, at skapningens mattgule øyne åpnet seg. Den pustet tungt, og en slags krampetrekning satte lemmene i bevegelse...

(Deigmannen reiser seg fra kanonkassa. Hvis det kan gnistre litt av ham så er det bra.)

Scene 13 Birkeland tar det fint

NÆSS.

Birkelands aksjer sank til null med den avfyringen. Jeg må si jeg syntes oppriktig synd på ham, men han tok det fint.

BIRKELAND.

Det var sannelig litt av et smell, Bøkker. Ha!

Scene 14 Presten gir skapningen et navn

PRESTEN.

Velkommen til verden, Mann. Navnet ditt er "Mann", hører du? "Mann".

DEIGMANNEN

ØØØØØ

Scene 15 En idyllisk scene med mor og barn

(Moren på kjøkkenet sitt. Snakker med det usynlige barnet.)

MOREN

øøøøøø. Ja, kan du si øøøøøø. Du er så flink til å snakke vet du. Du kan si øøøøøø. Si øøøøøø for mamma. Ja, du kommer til å bli så flink til å synge vet du. Synge for mammaen din. Spille saksofon blir du flink til og. Du som er så musikalsk. ØØØØØØ.

Kan du huske når du var bitteliten? Enda mindre enn du er nå. Da gikk vi langs ei gate. Og vi gikk og vi gikk. Og du lå oppi en blå bag. Og jeg bar på deg. Bar og bar langs hele den lange gata. Bar på deg i en blå bag.

Hvor vi gikk hen?

Vi gikk hit. Her har vi vært siden. Vi gikk ikke noe annet sted. Vi skal ikke noe annet sted. Aldri.

(Slutt på første akt)

2. Akt.

Scene 1 Jenta i berget.

ALLE

(synger)

Alle mann hadde auer, min mann hadde ingen.
Tok jeg auer fra sauene. Gjorde min mann auer.
Min mann - dansa fram. Saue-auer det hadde han.
Likså bra som non aen mann.
(Gutten og Mestermøy)

MESTERMØY.

Hei!

GUTTEN.

Hei.

MESTERMØY.

Er du menneskelig?

GUTTEN.

Ja. Det har jeg etter mor mi.

MESTERMØY.

Jeg mener: er du et virkelig menneske?

GUTTEN.

Både inni og utpå. Det har jeg etter både mor og far. Enn du?

MESTERMØY.

Bare utenpå.

GUTTEN.

Er husbond far din?

MESTERMØY.

Litt, men bare utenpå.

GUTTEN.

Og mor di, er ho like pen som deg?

MESTERMØY.

Mor mi er sprukken, hard og grå. Mose vokser det på henne og vann renner det alltid av henne. Jeg er nok ikke like pen som hun.

GUTTEN.

Henne skulle jeg likt å treffe.

MESTERMØY.

Hun er her.

GUTTEN.

Jeg ser bare deg og meg. Og mest deg.

MESTERMØY.

Hun er rundt oss på alle kanter.

GUTTEN.

Rundt oss er bare fjellet.

MESTERMØY.

Han du kaller husband, skar meg ut meg ut av harde berget. Han er bare ikke helt ferdig ennå. Venstrefoten min sitter fast.

GUTTEN.

Den husband, den husband. Hvordan kunne han få til noe slikt?

MESTERMØY.

Han skar vekk alt som ikke var meg. Det som var meg lot han bli igjen.

GUTTEN.

Men ørene da!

MESTERMØY.

Jeg hjalp til litt selv også, når han ikke så meg.

GUTTEN.

Du er vel en snodig sak. Ikke rart husband var redd jeg skulle finne deg.

MESTERMØY.

Du er snodig du også. Jeg har aldri sett et menneske av kjøtt og blod før. Finnes det mange som deg?

GUTTEN.

Nei. Helt som meg er ganske sjeldent.

MESTERMØY.

Jeg liker deg. Det er synd du må dø så fort.

GUTTEN.

Den veien skal vi alle, sa kallen, han flådde katten, men sånn bråhast er det vel ikke?

MESTERMØY.

Når risen kommer hjem og kjenner lukten av deg her inne, så lar han deg ikke leve lenge.

GUTTEN.

Er det sant som du sier så vet jeg ikke annen råd enn at vi får nytte tida som er att så best vi kan.

Scene 2 Intro til annen akt.**ALLE***(synger)*

Alle mann hadde armer, min mann hadde ingen,
tok jeg fram et par tærmer, gjorde min mann armer.
Min mann, dansa fram, tærme-ærmer det hadde han.
Likså bra som non æen mann.

GUTTEN.

Fire fortellinger vokser om kapp mot himmelen.

LOTTE.

Jack vet ikke hvilken bønnestengel han skal velge.

GUTTEN.

Det er vanskelig å holde dem fra hverandre.

LOTTE.

Men det må han!

MARKUS.

Vi har opplevd skuffelse og triumf.

NÆSS.

Vi har hørt et brak og sett noe nytt bli til.

MARTE.

Et barn er satt til verden og en deig er satt til heving.

NÆSS.

Den er allerede ute av ovnen.

RISEN.

Noen har stjålet noe fra noen.

GUTTEN.

Et brød er blitt bakt.

Scene 3 Brød.

(Hos Presten. Deigmannen sitter ved bordet. Presten står ved bordenden med et brødfat)

PRESTEN

Brød, mann. B r ø d.

DEIGMANNEN

B r ø d.

PRESTEN

Munn, mann. Munn.

DEIGMANNEN

Munn.

PRESTEN

Riktig mann, du er flink.

DEIGMANNEN

Brød, brød, brød.

PRESTEN

Meget dyktig. Flink mann.

DEIGMANNEN

Munn, munn, munn.

PRESTEN

Nå skal brødet inn i munnen.

DEIGMANNEN.

F l i n k

PRESTEN

Ja, du er flink.

DEIGMANNEN

Flink, flink, flink

PRESTEN.

Er så flink så. Inn i munnen på mannen. Se på meg. Gjør slik.

DEIGMANNEN.

Brød, munn, flink. Brød, munn, flink.

PRESTEN.

Ikke snakk så mye nå, åpne munnen, smak på brødet.

DEIGMANNEN.

(spiser)

PRESTEN.

Slik ja, du er svært flink mann. Det er godt ikke sant?

DEIGMANNEN.

Flink?

PRESTEN.

her, ta litt til. Og så må du tygge. Tygge. Slik. Åpne og lukke munnen.

LEIRMANEN

Munn?

PRESTEN

Ja, dytt brødet inn i munnen.

DEIGMANNEN

Brød!

PRESTEN

Javisst, her er brød. Mann er vist sulten?

DEIGMANNEN

Brød!

PRESTEN

For all del, ta hele fatet.

DEIGMANNEN

Fat!

PRESTEN

Jada, spis alt brødet. Vi kan bake mer. Det er godt å se en mann med matlyst.

DEIGMANNEN

Flink fat!

Du kan ikke tygge på fatet, mann, det lar seg ikke spise.

DEIGMANNEN

Brød.

PRESTEN

Ikke spise fatet, mann!

DEIGMANNEN

Brød!

PRESTEN

Ikke spis fatet sier jeg! Sett det på bordet!

DEIGMANNEN

Bord?

PRESTEN

La bordet stå!

DEIGMANNEN

Flink bord!

PRESTEN

Ikke ødelegg bordet mitt.

DEIGMANNEN

Brød!

PRESTEN

Ikke spis bordet. Vi spiser ikke møbler mann.

DEIGMANNEN

Flink møbler.

PRESTEN

Du spiser meg jo ut av huset.

DEIGMANNEN

Flink huset. Brød!

PRESTEN

Hold opp, slipp kjolen min. Slutt!

(roper)

Lotte, mer brød. Det er jo ikke bunn i ham.

DEIGMANNEN

Flink brød.

LOTTE

(kommer med et nytt brødfat)

PRESTEN

Jeg skal slakte en høne. Bli her og for ham langsomt. Gi ham ett stykke brød om gangen.

LOTTE

Jeg er redd, far.

PRESTEN

Han er ikke ond, Lotte. Bare sulten. Fordi han er så stor. Jeg skal slakte to høner. To høner burde være nok.

DEIGMANNEN

Flink.

PRESTEN

Jeg er straks tilbake, mann. Da skal du få høne. God høne.

(Presten ut)

LOTTE

Far!

DEIGMANNEN

Brød!

LOTTE

Her mann, her er brød. Jeg er Lotte.

DEIGMANNEN

Brød!

LOTTE

Jeg er Lotte. Du er Mann. Kan du si "Lotte"?

DEIGMANNEN

Brød.

LOTTE

Her har du et stykke brød. Jeg er prestens datter. Jeg baker brødet. Navnet mitt er Lotte. Jeg har et lite lam, og jeg er flink til å veve.

DEIGMANNEN

Flink

LOTTE

Du er snill, er du ikke. Vi er venner?

DEIGMANNEN

Venner. Brød!

LOTTE

Det er ikke mer brød. La oss snakke sammen i stedet. Jeg er Lotte. Si navnet mitt.

DEIGMANNEN

Brød!

LOTTE

«Lotte», si «Lotte»

DEIGMANNEN

Lotte. Flink Lotte!

LOTTE

Hjelp!

PRESTEN.

(inn med to døde høner)

Lotte!

Scene 4 Bordskikk.

MOREN.

Vær så snill og spis.

Du, bare lite grann, så blir mamma glad. Du må spise vet du, så du blir stor og sterk. Hvis du ikke spiser så blir det bare en våt flekk igjen av deg. Vær snill nå, spis opp maten på tallerken, så skal du få noe godt etterpå.

Nei, nei. Vil du ikke så vil du ikke. Jeg skal ikke tvinge maten i deg. Jeg kan spise min egen mat. Mmmm, så godt. Nydelig. Nam-nam. Åhh. Kjempegodt. Vil du smake? En liten bit? En bitte-bitte-liten matbit? Jamen så se for helvete til å spise opp maten da din fordømte drittunge eller så vet jeg ikke hva jeg gjør!

Ikke se på meg med det blikket. Jeg er ikke sint. Ingen er sinte. Vi sitter og spiser og har det hyggelig. Jeg skulle bare ønske du ville være som andre unger og sitte pent ved bordet og spise når jeg har stått her og kokt mat og slitt og strevd for din skyld og sausen som sved seg og den jævla husverten all ting.

Se hva du har gjort! Nå er mamma lei seg. Mamma gråter for din skyld!

Du, har vi det ikke koselig? Du og jeg? Bare du og jeg sammen ved kjøkkenbordet? En ordentlig hyggelig familie er vi, og nå spiser vi middag. Etterpå skal vi se på barne-TV, og da skal du få noe godt. Jeg har noe godt til deg i skapet. Og så er det leggetid - pusse tennene og lese eventyr, men nå spiser vi.

Ikke sitt der og pirk i maten, spis ordentlig, og ha maten oppe på tallerken.

Vær så snill og spis!

Scene 5 Sjakkspilleren.

(Birkeland sitter ved et lite bord med et sjakkbrett og oppstilte brikker. En tom stol står på den andre siden.)

BIRKELAND

Når jeg spiller sjakk med meg selv vet jeg alltid når det er jeg, og når det er den andre som tenker. Vi har nokså forskjellig spillestil. Som oftest er det jeg som leder spillet. Jeg spiller aggressivt. Jeg tar flere brikker enn han. Han spiller et defensivt spill. Han er mest opptatt av å sikre sine brikker mot mine angrep. På en måte er vi akkurat like gode. Vi har jo den samme hjernen, de samme erfaringene. Men... Jeg vet aldri på forhånd hva han planlegger. Vi kan gå gjennom et helt spill uten at jeg forstår hva han pønsker på. Han er slett ikke dårlig. Likevel er det som oftest jeg som vinner. Jeg ser ikke på det som et spørsmål om talent. Det er mer en bekreftelse på at det er nødvendig med litt faenskap. Du kommer ingensteds hvis du bare tenker på å beskytte deg selv. Det har jeg alltid ment. I det siste er det likevel noe som har begynt å gnage på meg. Hvordan skal jeg si det... en plagsom tanke. Hva om han ikke lar seg overrumple av mine overraskelsesangrep. Hva om han lar meg seire i ren overbærenhet? Som når man lar et barn få viljen sin?

Hvem er han i så fall denne andre? Som låner kroppen min og hjernen min, som bruker erfaringene mine, som lærer av mine feil, men som likevel er så ulik meg? Som jeg er, men som ikke er meg.

Scene 6 Hjemkomst.

(Gutten og risen)

RISEN.

Og hva har du bedrevet mens jeg har vært borte?

GUTTEN.

Vrang var han og verre blir det. Da husband dro snakket han ikke om annet enn hva jeg **ikke** skulle gjøre, og når han kommer tilbake, så spør han hva jeg **har** gjort.

RISEN.

Det kan så være, men fortell meg nå hva du har gjort.

GUTTEN.

Skal jeg ikke heller fortelle hva jeg ikke har gjort?

RISEN.

Det kan vente. Har du gjort det du skulle gjøre?

GUTTEN.

Husband krever mye av meg. Her har jeg slitt og strevd med alt jeg ikke skulle gjøre også skulle jeg attpåtil ha tid til å gjøre noe?

RISEN.

Så da har du ikke gjort det du skulle?

GUTTEN.

Nei nå er husband verre vrang enn en vrent vott. Skulle jeg ikke gjort det jeg skulle gjøre heller, attpå alt det andre jeg ikke skulle gjort?

RISEN.

Har du gjort det?

GUTTEN.

Hva da?

RISEN.

Det vi snakket om.

GUTTEN.

Å ja da.

RISEN.

Men det skulle du jo ikke gjøre!

GUTTEN.

Nei, nå vet jeg hverken ut eller inn, rett eller vrang. Snakker husband om det jeg hadde å gjøre ikke å gjøre eller det jeg hadde å gjøre som jeg skulle gjort?

RISEN.

Jeg glemte meg.

GUTTEN.

Det er fort gjort.

RISEN.

Jeg snakket om det du ikke skulle gjøre, men jeg mente det du hadde å gjøre å gjøre. Har du gjort det?

GUTTEN.

Og nå snakker husband om det han snakket om da han spurte om jeg hadde gjort det jeg skulle gjøre og mente det jeg hadde å gjøre og ikke det han snakket om da han spurte om jeg hadde gjort det jeg skulle gjøre og mente det jeg hadde å gjøre ikke å gjøre?

RISEN.

Ja!

GUTTEN.

Kunne du ikke sagt det på en enklere måte?

RISEN.

Det kunne jeg nok, men ikke snakk om noe annet.

GUTTEN.

Men hvordan skal jeg fatte hva husband sier, når husband sier det så kronglet?

RISEN.

Ikke snakk om noe annet sier jeg!

GUTTEN.

Nei og nei, for en vrangvendt husband. Først fortalte han meg hva jeg ikke skulle gjøre, og nå forteller han meg hva jeg ikke skal snakke om. Kan ikke husband heller si hva jeg skal snakke om?

RISEN.

Du skal ikke snakke om noe annet!

GUTTEN.

Hva for noe annet?

RISEN.

Ikke noe som helst.

GUTTEN.

Nei, nå får husband være snill. Hvis det er noe han vil jeg ikke skal snakke om så får han si hva det er, ellers er det fort gjort at jeg kommer til å nevne det mens jeg er opptatt av ikke å snakke om noe annet enn det husband mente jeg egentlig skulle holde tyst om fordi jeg ikke vet hva det er.

RISEN.

Hold munn. Ikke snakk.

GUTTEN.

Om hva da?

RISEN.

Hold munn. Ikke si et ord.

(Tenkepause)

Har du måkt fjøset?

Har du måkt fjøset spør jeg. Hvorfor svarer du ikke?

GUTTEN.

Jeg får ikke lov å si et ord.

RISEN.

Du får lov å si ja og nei.

GUTTEN.

Ja og nei.

RISEN.

Hva mener du med det?

GUTTEN.

Fjøset var ikke til å få måkt, men så snudde jeg måka og plystret jegermarsjen og da måkte fjøset seg sjøl.

RISEN.

Har du strigla hesten?

GUTTEN.

Nei og ja.

RISEN.

Og det betyr?

GUTTEN.

Hesten ville ikke la seg strigle, men så bandt jeg sammen to tagl og ba dem holde fast til Dovre falt og da strigla hesten seg sjøl.

RISEN.

Og har du vært i helvete etter brannskatten?

GUTTEN.

Å ja! Jeg dro til helvete, men de ba om henstand for de hadde hatt et dårlig år med vekkelse og mye råte, og siden husbond er en medgjørlig mann, så fikk de det.

RISEN.

Så du har gjort alt jeg sa.

GUTTEN.

Alt i hop. Har husbond hatt en fin dag på marken?

RISEN.

Dette har du ikke sugd av eget bryst. Jeg tror du må ha snakket med min Mestermøy.

GUTTEN.

Denne Mestermøy har jeg aldri hørt om før, men det er sikkert en snodig sak og godt lagd, spesielt ørene, men aldri har jeg sett den, for da måtte jeg ha åpna den døra med de store hengslene som piper når den åpnes og det har husbond sagt jeg ikke skal gjøre, men det skal jeg ikke nekte for at jeg skulle gjerne gjort det og sett hva for en artig sak det er.

RISEN.

Du får tidsnok se henne.

Scene 7 Det usynlige barnet

MOREN.

(snakker med noen vi ikke kan se)

Hei, er du der? Skal du hjelpe meg å bake? Vi kan lage pepperkakeminner! Pepperkakeminner og pepperkakekoner. Ta på deg forkleet, sånn ja. Så fin du er. Så kan du få kjevle deig. Du har ditt eget kjevle du. I skuffen. Den nederste skuffen. Du ser jo ingenting heller da. Se her, rett foran deg.

Så får du prøve da. Se der ja. Du er flink. Også på midten. Nei, ikke så mye, da går det hull. Å! Nå gikk det hull jo! Da bretter vi sammen og begynner på nytt. Mamma kan gjøre det. Sånn, nå blir det fint. Så kan vi lage minner og koner. Nei, pepperkakebabyer, det går ikke an. Bare ferdige voksne pepperkakeminner. Og pepperkakekoner. Neimen! Ikke spise deig. Tøysekoppen! Det skal bli kaker av den. Lager du en pepperkakemann der. Også en ved siden av. Også en kone.. Ikke spise deig. Også lager jeg en pepperkakemann.

Min mann, dansa fram...

Nå er det ikke plass til flere. Da setter vi dem inn i ovnen. Klarer du å bære brettet? Forsiktig.. Sånn ja,.. nei.. fors... å.. **NEIMEN SE HVA DU GJØR DIN UMULIGE UNGE!** Alle kakene utover gulvet jeg vet ikke hva jeg skal gjøre med deg kan du aldri lære.

(Pause)

Gråter du? Du, mamma mente ikke. Mente ikke å være sint. Ikke gråte vær så snill. Mamma blir lei seg. Vær så snill å ikke gråte. Se her, spis litt deig. Det er så godt vet du. Vi kan bake en gang til vi, lage nye minner og koner.

Alle mann hadde armer,
min mann hadde ingen,
tok jeg fram et par tarmer,
gjorde min mann armer.

Du er ikke lei deg nå? Så setter vi oss her og lager pepperkakeminner og så har vi det koselig. Vil du ikke sier du? Joda, det blir så fint så. Nå har vi det koselig. Ikke spise deig. Nei, ikke inn i stua med deig på, vi skal være på kjøkkenet nå. Være her har jeg sagt. Neimen ikke begynne å gråte igjen da, hva gråter du for nå da. Jeg blir gal av deg! Det er like før jeg går min vei!

Scene 8 Ikke av brød alene.

(Deigmannen sitter bundet fast til en stol. Han henger sløvt med hodet. Presten står rådvill midt på gulvet.)

LOTTE

Bare gå du far!

PRESTEN.

Er du sikker på dette da?

LOTTE

Gå du til Johannes og kjøp nye høner. Han gjør meg ikke noe slik som han er nå.

PRESTEN.

Du er ikke redd da?

LOTTE

Jeg er ikke redd. Gå nå.

PRESTEN

Så går jeg vel da.

(Ut)

LOTTE

Hva har far sagt til deg?

DEIGMANNEN

(ser sløvt på henne.)

LOTTE

(viser ham en brøds kalk)

Hva har far sagt , spør jeg.

DEIGMANNEN

Brød

LOTTE

(dytter en brødbit inn i munnen på ham)

Og hva mer?

DEIGMANNEN

Brød, flink, munn. Flink - brød - munn.

LOTTE

Det er så mye annet mann. Så mye annet enn bare å spise.

DEIGMANNEN

Brød

LOTTE

Du kan smile, slik, smile med munnen.

DEIGMANNEN

hmf.

LOTTE

Riktig. Du er flink. Også kan du le. Slik. Hahahaha..

DEIGMANNEN

Flink?

LOTTE

Le!

DEIGMANNEN

(ler)

LOTTE

Du er vakker når du ler.

Jeg heter Lotte. Du kan si navnet mitt.

DEIGMANNEN

Lotte, vakker.

LOTTE

Også er du klok mann. Svært klok.

DEIGMANNEN

Lotte s v æ r t vakker

LOTTE

Vi kan kysse med munnen også.

DEIGMANNEN

Kysse

LOTTE

Slik.

(Kysser ham på kinnet)

DEIGMANNEN

Flink!

LOTTE

Også du.

DEIGMANNEN

(kysser)

LOTTE

Svært flink.

DEIGMANNEN

Kysse, flink.

LOTTE

Også på munnen. Slik.

(Kyss)

En gang til.

(Langt kyss)

PRESTEN

(inn med to levende høner)

Lotte!

Scene 9 En overhørt samtale.

(Marte og Næss. Birkeland er tilstede, men de er ikke oppmerksom på ham)

MARTE.

Tror De på ånder ingeniør?

NÆSS.

På ånder, Marte. Nei nå får du gi deg.

MARTE.

Jeg tenkte meg det.

NÆSS.

Hva slags ånder? Bankeånder? Slike som sitter under bordet og sier med hul røst at onkel Kristian vil tale med tante Maren?

MARTE.

De skal ikke spøke med slikt. Det er alvorlige saker.

NÆSS.

Hva slags ånder snakker du om da?

MARTE.

Jeg sier ikke mer.

NÆSS.

Har du hørt tunge skritt på loftet? Knirk i trappen og raslende lenker som blir slept over gulvet?

MARTE.

Jeg vil ikke snakke om det. Hvis jeg ikke blir tatt på alvor, kan det være det samme.

NÆSS.

Eller har du møtt rytteren uten hode? Eller den grå damen som vrir hendene og sukker tungt i måneløse netter?

MARTE.

Husj!

NÆSS.

En iskald hånd la seg over ansiktet ditt og kjellerdøren gikk opp av seg selv?

MARTE.

Hold opp med det der!

NÆSS.

Men Marte, hvis jeg skal svare på spørsmålet ditt, så må du si hva slags ånder du mener. Ånd, det kan jo være hva som helst. Lovens ånd. Den hellige ånd. Viten-skapens ånd. Rasjonalitetens spøkelse.

MARTE.

Ånder som snakker.

NÆSS.

Som snakker.

MARTE.

Og går gjennom vegger.

NÆSS.

Akkurat. Slike ånder.

MARTE.

Eller, jeg vet ikke helt om de går gjennom vegger. Kanskje de er usynlige. Slike ånder som først ikke er der, og så hører du dem snakke, og så er de borte igjen.

NÆSS.

Nå får du fortelle meg hva du har opplevd, Marte.

MARTE.

De gjør bare narr av meg.

NÆSS.

Jeg skal være snill. Jeg lover.

MARTE.

De kommer til å gjøre narr av meg sier jeg. Også meg, stakkars gamle mennesket. Rent ugudelig er det.

NÆSS.

Marte, kors på halsen.

MARTE.

Javel, da, men De kommer til å gjøre narr av meg.
Det var en ånd inne hos professoren.

NÆSS.

Nei!

MARTE.

Jo, for noe annet kan det ikke ha vært.

NÆSS.

Og hva sa professoren til det? Det må jo ha vært litt av en åpenbaring for ham.

MARTE.

Han snakket til den som til et helt alminnelig menneske!

NÆSS.

Er du sikker på at det ikke var et helt alminnelig menneske?

MARTE.

Da hadde jeg vel sett ham. Å nei, ingeniør. Dette var et vesen av en annen verden.

Hør her. Jeg hadde vært inne hos professoren med varm saftsuppe og da så jeg med mine egne øyne at det ikke var et menneske der. Så gikk jeg ut og lukket døra bak meg og det er bare en dør til det værelset. Og da hørte jeg klart og tydelig professoren prate med noen. Jeg sto der mens de snakket. Jeg **lyttet** ikke. Det var ikke nødvendig. De snakket høyt begge to. Etterpå gikk jeg inn og lot som om jeg hadde glemt noe. Da var det ikke et menneske der, bortsett fra professoren selv.

NÆSS.

Så professor Birkeland har begynt å snakke med seg selv!

MARTE.

Det var det han sa selv også, da jeg spurte hvem han hadde besøk av, men han lurte ikke meg.

NÆSS.

Og hvorfor ikke?

MARTE.

Den stemmen var ikke professorens stemme! Så langt derifra. Det var ikke noen menneskelig stemme i det hele tatt. Jeg har aldri hørt noe så uhyggelig i mitt liv. Hes og hul som om den kom fra under jorden. Det sier jeg, ingeniør. Den stemmen var ikke av denne verden!

NÆSS.

Kunne du høre hva de snakket om?

MARTE.

Hvert ord.

NÆSS.

Ja, så fortell.

MARTE.

Først sa professoren:
«De vil gjøre en handel»,
og så sa den andre, den uhyggelige:
«Det er opp til dem».
Og da sa professoren:
«Har De noe å tilby?»,
og den andre svarte:
«Hva er De ute etter?»,
og til det sa professoren:
«Jeg ønsker resultater»
og den andre
«Det er mange slags resultater».

NÆSS.

Det er mange slags resultater.

MARTE.

«Er det flere enn ett slags resultater?»
sa professoren.
«Ja», svarte den andre,
«De viktigste er bivirkningene».

BIRKELAND.

De viktigste er bivirkningene.

MARTE.

Og da sa professoren:
«Hva vil De ha til gjengjeld».

BIRKELAND.

Hva har De å tilby?

MARTE.

«Er det sjelen min De er ute etter?»

BIRKELAND.

Nei, fri og bevare, hva skal jeg med den?

MARTE.

«Penger har jeg ikke»

BIRKELAND.

Penger vil ikke bli noe problem. Jeg ønsker noe annet.

MARTE.

«Så si hva det er»

BIRKELAND.

Jeg vil ha resultatet av resultatene.

MARTE.

Resultatet av resultatene?

BIRKELAND.

Før eller senere må noen betale brannskatten.

MARTE.

«Hvem er De?»

BIRKELAND.

Det trenger ikke De å vite, professor Birkeland.

MARTE.

«Det er greit å vite hvem man handler med.»

BIRKELAND.

La oss si det slik professor. Jeg er ham som spiller med de sorte brikkene.

NÆSS.

«Ham som spiller med de sorte brikkene»

MARTE.

Akkurat det sa den fremmede, og det var som om blodet frøs til is i årene på meg da han sa det. Og så sa ingen av dem noe på en stund, og da gikk jeg inn for lik-som å hente nattpotten, og da var det ikke et menneske der, uten professoren.

NÆSS.

Sannelig min hatt, Marte. Det var litt av en historie!

Scene 10 En samtale om sunnhet.**MOREN.**

Spiser du nå igjen. Jeg syns du spiser hele tiden jeg. Jeg for min del har tenkt å løpe meg en tur.

Skal du være med ut, vennen min?

Skal du være med ut å løpe en tur?

Jeg sier: skal du være med ut å løpe en tur! Har du sand mellom øra eller?

Du ville ha godt av det. Du sitter jo bare der hele dagen. Jeg vet ikke hvem du likner på. Jeg var aldri sånn. Jeg var ute og gjorde ting, jeg, da jeg var på din alder.

Du, trulta, jeg mener det. Du hadde hatt godt av litt mosjon. Særlig sånn som du spiser. Ikke misforstå meg. Det er helt i orden at du har matlyst, kjempefint.. Det er ikke noe galt i det, men du burde trene litt også, holde kroppen i form, sånn som jeg. Ikke ta det ille opp at jeg sier det vennen min, men du begynner faktisk å bli ganske rund over baken og det er ikke så rart, når du sitter der hele ettermiddagen og dytter i deg potetgull og peanøtter og ostesmørbrød og jeg vet ikke hva.

Ingen av venninnene dine er sånn. De gjør jo ting alle sammen. Se på Beatris. Hun danser ballett, og Lillian rir, og Gjertrud da, som spiller ishockey sammen med gutta!

Det er ikke det at jeg syns de er noe bedre enn deg eller noe sånt eller at du skal være akkurat som dem. Jeg liker deg akkurat som du er. Ville ikke hatt deg annerledes for alt i verden! Jenta til mamma! Men jeg tror ikke du har godt av all den spisingen. Du blir ikke lei deg om jeg sier det vel?

Jeg syns det er så fint at vi kan snakke sammen. Ordentlig snakke ut om ting, men nå skal vi ut å løpe.

Kommer du? Kommer du, sier jeg. Neivel så sitt der da! Herregud.

Scene 11 En beslutning.

(Gutten og risen)

RISEN.

Jeg blir nødt til å koke suppe på deg.

GUTTEN.

Det gjør du.

RISEN.

Det er ganske sant og visst.

GUTTEN.

Om husband sier det, så er det slik.

RISEN.

For det er ingen tvil, er det vel?

GUTTEN.

Husband vet best.

RISEN.

Jeg kunne steke deg på grua.

GUTTEN.

Om husband heller vil det..

RISEN.

Jeg vet hva jeg vil! Forresten kan jeg spise deg rå! Eller røke deg og henge deg på loftet. Det er det ingen tvil om.

GUTTEN.

Husband har alltid vært en beslutsom mann.

RISEN.

Eller så kan jeg rive hodet av deg og kaste skrotten i kjelleren.

GUTTEN.

Har husband bestemt seg?

RISEN.

Det har jeg. Jeg skal koke deg.

GUTTEN.

Javel.

RISEN.

Eller steke deg, eller røke deg, eller spise deg rå eller kaste skrotten i kjelleren. Du er en god gutt. Jeg liker deg, men det er ingenting å nøle etter. Det som må gjøres må gjøres.

GUTTEN.

Husband, det er en ting..

RISEN.

Hør, gutt. Du har alltid vært flink og hjelpsom. Jeg vil ikke at det skal være noe uvennskap mellom oss. Du forstår at det som må gjøres, må gjøres, ikke sant? Du

har sett mer enn du har godt av og må kokes. Eller stekes. Eller røkes. Eller henges.

GUTTEN.

Det var bare en ting jeg kom på..

RISEN.

Ja?

GUTTEN.

Husbond kunne hakke meg smått og gjøre kål på meg og ha poteter til.

RISEN.

Ja!

GUTTEN.

Eller sylte meg med ingefær og pepperrot!

RISEN.

Det kan jeg!

GUTTEN.

Eller salte meg på en tønne!

RISEN.

Eller grave deg!

GUTTEN.

Eller klemme saften av meg og sette på et fat til gjæring!

RISEN.

Male deg til karbonadedeig!

GUTTEN.

Banke meg mør og spise meg lettstekt med en rå eggeplomme!

RISEN.

Hør her, gutt. Selv om du ikke er så veldig klok, så forstår du at jeg må gjøre det jeg må og du skal ikke tro at jeg har blitt bløt, men nå lar jeg utgangsdøra være ulåst, og så snur jeg ryggen til et øyeblikk og da smetter du ut uten at jeg ser det. På den måten redder du skinnet uten at jeg kan noe for det.

GUTTEN.

Husbond skal ha takk, men det kunne jeg aldri gjøre.

RISEN.

Hvorfor ikke?

GUTTEN.

Å gjøre husbond slik i mot bak ryggen på husbond som stoler på meg, det kunne jeg aldri få meg til. Husbond som er så snill og både før og kler meg og gir meg husly. Tror husbond jeg kunne finne på noe slikt?

RISEN.

Nei, det var ikke sånn ment..

GUTTEN.

Dessuten er det en ting til.

RISEN.

Ja?

GUTTEN.

Når husbond nå har fått det for seg at jeg har sett denne Mestermøy som er så snodig at jeg ikke har lov å se på den så kunne jeg rett finne på å gå rundt hele bygda å fortelle om den, og da ville husbond få et renn på dørene fra morgen til kveld av folk som var nyfikne og ville se den, og det vil vel ikke husbond?

RISEN.

Nei, fri og bevare..

GUTTEN.

Så det er nok best han steker meg.

RISEN.

Ja, det er nok best.

GUTTEN.

Eller røker.

RISEN.

Ja.

GUTTEN.

Eller henger eller råspiser eller hakker eller maler eller sylter eller salter eller graver eller banker eller safter eller river.

RISEN.

Ja!

GUTTEN.

Eller koker suppe på meg!

Scene 12 Ikke min skyld.

(Birkeland og Næss)

BIRKELAND.

Så der er De. De tør å vise dem!

NÆSS.

Goddag professor. Hvordan står det til.

BIRKELAND.

Det var helt og holdent deres skyld, ingeniør!

NÆSS.

Det var det. Hva gjør vi nå?

BIRKELAND.

Det var deres skyld sier jeg. De bærer hele ansvaret.

NÆSS.

Javisst.

BIRKELAND.

Innrømmer De det?

NÆSS.

Selvsagt.

BIRKELAND.

De er ikke lite frekk. De kunne i det minste ha ryggrad til å motsi meg.

NÆSS.

Javel, det var ikke min skyld.

BIRKELAND.

Ikke deres skyld?! Der sto jeg og blamerte meg foran kongefamilien og hele noblessen og kollegiet og Krupp og Siemens og til og med min gamle mor også kortslutter De hele sulamitten uten det minste forvarsel! Ikke deres skyld.

NÆSS.

Jeg hadde for dårlig tid. Tredve sekunder til og det hadde løst seg.

BIRKELAND.

Det er i orden Bøkker. Vi snakker ikke mer om det. De skal ikke bebreide dem selv. Alle kan gjøre en feil. Det er resultatene som teller.

NÆSS.

Hvilke resultater?

BIRKELAND.

Er det flere enn ett slags resultater?

NÆSS.

Jeg vet ikke.

BIRKELAND.

Ikke jeg heller. Jeg vet ingenting lenger. Det burde være mulig å trekke en eller annen konklusjon ut av dette, snu situasjonen til noe positivt, bruke erfaringen, se

framover, men akkurat nå er det bare kaos.

NÆSS.

Jeg hører De har hatt besøk.

BIRKELAND.

Hvem sier det?

NÆSS.

Det gamle mennesket med nattpotten.

BIRKELAND.

Hun tvangsfører meg med saftsuppe. Hun tror jeg er syk. Den skapningen har to interesser i verden. Det som går inn i kroppen min, og det som kommer ut av den. Dessuten lytter hun ved dørene.

NÆSS.

Så De har hatt besøk?

BIRKELAND.

Jeg har ikke hatt besøk. Jeg har snakket med meg selv. Jeg har ikke for vane å snakke med meg selv, men når det passer meg så gjør jeg det. Det er jo forbaske meg den eneste måten å føre en fornuftig samtale på.

NÆSS.

Unnskyld. Det var ikke meningen å blande meg inn i noe.

BIRKELAND.

Det er greit. - Du?

NÆSS.

Ja?

BIRKELAND.

Det var sannelig litt av et smell, hva?

Scene 13 Oppdragelse.

(Presten, Lotte og Deigmannen. Mannen er enda bedre bundet fast. Lotte mater ham med en skje.)

PRESTEN.

Vil du ha mat? Hm? Er du sulten? La ham få en skje Lotte. En skje for faderen.

Vil du ha mer? Da skal du høre godt etter. Du skal lære noen nye ord. Der er noe som heter **godt** og der er noe som heter **ondt**.

Gjenta etter meg: **godt**.

DEIGMANNEN.

Flink.

PRESTEN.

Nei. Du har ikke vært flink. Du har vært ond. Nå skal du lære forskjellen på ondt og godt. Si: **godt**.

DEIGMANNEN.

Brød.

PRESTEN.

Du får ikke mer brød. Si: **godt**.

DEIGMANNEN.

Flink, Lotte, flink.

LOTTE.

Han er sulten, far!

PRESTEN.

Det er nettopp **det**, det hele bunner i. Sult og tørst og lyst og sinne. Han har latt seg styre av sine drifter. Det er ondt og det må han lære.

LOTTE.

Men han har det vondt!

DEIGMANNEN.

Vondt!

PRESTEN.

Ikke «vondt». Ondt.

LOTTE.

Far!

PRESTEN.

Javel, det kan jo gå for det samme. La ham få en skje. En skje for sønnen.

DEIGMANNEN.

Flink.

PRESTEN.

Ja, du var flink. Du sa «ondt», nesten. Nå må du lære «godt».

DEIGMANNEN.

Brød.

PRESTEN.

Nei, ikke tenk på brød nå. Du er oppslukt av det jordiske. Det er det du er. Vi må få deg til å tenke på det åndelige.

DEIGMANNEN.

Flink, brød...

PRESTEN.

Jeg mener ikke at vi skal avstå fra å ta i mot Guds gaver, så langt derifra. Det er ikke noe ugudelig i et veldekket bord, slett ikke. En fylt villfugl med fløtesaus er en lovprisning av herrens gavmildhet og en kokt havtorske med eggsmør er en andakt i seg selv og en gryte med fåriskål, er, er.. javisst, men man må styre sine lyster. Ikke la seg styre av dem.

DEIGMANNEN.

Brød...?

PRESTEN.

Nettopp! Brød! Brødet er jo også herrens legeme, som han sa under det siste måltid og fra herren kommer trangen til det gode og hvis du vil tenke på det gode så skal du få brød. Eller suppe.

DEIGMANNEN.

Herren. Flink herren. Brød?

PRESTEN.

Akkurat! Han forstår! Lotte, han forstår. Vi gjør fremgang. Han påkalte herren. Gi ham en skje til. En skje for den hellige ånd!

DEIGMANNEN.

Flink helligånd.

PRESTEN.

Lotte, hørte du, nå har han snart absorbert hele treenigheten. Gi ham en skje til.

LOTTE.

Far, er du sikker på..

PRESTEN.

Ja, det er jeg. Gi ham en skje for, for... for erkeengelen Gabriel.

DEIGMANNEN.

Lotte vakker.

PRESTEN.

Ja, det er hun. Nei, det er hun ikke. Denslags skal ikke du tenke på, mann. Hold deg til det åndelige, du. Nå ska du lære fadervår.

LOTTE.

Er det sikkert at..

DEIGMANNEN.

Brød?

PRESTEN.

Ja?

LOTTE.

At han er klar for..

PRESTEN.

Det er klart han er klar. Du hørte jo selv. Han har tatt til seg både faderen og den hellige ånd. Hør nå, mann. Si: «Fader vår, du som er i himmelen».

DEIGMANNEN.

Flink Gabriel.

PRESTEN.

Glem Gabriel. Han er ikke så viktig.

LOTTE.

Far...

PRESTEN.

Fader vår, du som er i himmelen. Helliget vorde ditt navn.

DEIGMANNEN.

Lotte.

LOTTE.

Far, dette er for svært.

DEIGMANNEN.

Lotte svært vakker.

PRESTEN.

Neida, neida.

Gi oss i dag vårt daglige brød.

DEIGMANNEN.

Brød!

Scene 14 Sodd.

(Mestermøy og risen på hver sin kant av scenen. Gutten sitter i gryta, eller ligger på slaktebenken.)

RISEN.

Ikke for salt, sukkerklumpen min.

MESTERMØY.

(Sliper en stor kniv)

Neida, kosemannen. Den blir ikke for salt.

RISEN.

Og ikke for sur heller, vel, snuppeduppa?

MESTERMØY.

Nei, slett ikke bamsen min. Aldeles ikke for sur.

RISEN.

Hvordan blir den da, tøysedokka?

MESTERMØY.

Den blir akkurat passe, duttebassen.

RISEN.

Og du skjærer ham i tynne strimler?

MESTERMØY.

I løvtynne strimler skjærer jeg ham.

RISEN.

Men ikke for tynne?

MESTERMØY.

I akkurat passe strimler.

RISEN.

Er han saftig, godjenta mi?

MESTERMØY.

Frisk og saftig, kjæresten min. Denne har du vært heldig med.

RISEN.

Er han fet og fin?

MESTERMØY.

Så fet og blank at det skinner av ham.

RISEN.

Så vekker du meg når han er ferdig kokt, da, leketøy mitt.

MESTERMØY.

Sov du elsklingen. Jeg vekker deg ikke før han er ferdig.

RISEN.

(sovner)

MESTERMØY.

Har du funnet gullkammen, gråstenen og vannsekken?

GUTTEN.

Alt sammen.

MESTERMØY.

Da skjærer jeg deg i fingeren og drypper tre bloddråper på benken. Så får du ta stenhoggerhammeren og gjøre meg ferdig.

GUTTEN.

Jeg har aldri hogd i berg før.

MESTERMØY.

Du må ikke treffe fjellet. Da gråter moren min, og så våkner risen, og da er det ute med oss.

GUTTEN.

Jeg har aldri hogd mennesker heller.

MESTERMØY.

Du må ikke treffe meg. Da skriker jeg og så våkner risen.

Du må treffe midt mellom meg og berget. Klarer du det, er vi frelst.

Scene 15 Prøving.

MOREN.

Jeg skjønner ikke at du klarer det!

Den der har ikke jeg fått på meg siden, skal vi se, fireog -, femog -, seksog -, også det året pappa reiste -, siden jeg var tre år yngre enn du er nå. Og den sitter jo som, som...

Du, prøv den her også. Den har jeg brukt bare en gang. Nei, som du ser ut! Sånn så jeg ut altså. Sånn så vi ut. Gud, for en tid.

Denne overtok jeg når Bettan ble gravid. Jeg husker siste gang hun hadde den på. De sier at klær skaper folk, men som folk glante.

Er det noe du ikke får på deg? Jøss, jeg trodde du gikk inn i alt, jeg. Hvis du drar foran så skal jeg dra bak. Trekk inn magen. Nei. Jo. Faen. Det skal gå. Den skal på sier jeg. Legg deg ned på gulvet. Det pleier å hjelpe. Å, dra! Der! Sitter jo som et pølseskinn.

At du klarer det. Også uten å slanke deg. Spiser som en hest og er så tynn! Urettferdig er det. En annen eser ut bare en åpner kjøleskapet.

Lov meg en ting, vennen min. Uansett hva du gjør. Ikke begynn med det slankehysteriet. Det kan ta av. Bedre å ha litt for mye, og du er jo perfekt uansett.

Skal du ha på deg den der? Tenk deg litt om da. Du kan vel ikke gå ut sånn. Hva tror du folk kommer til å tro! Nei, stopp. Ikke ut av min dør som du ser ut. Ta på deg noe utenpå i det minste. Sånn ja, det kan vel passere.

Vent! Du har noe i fjeset. Jeg skal prøve å få det bort. Sånn.

Sikkert at du ikke skal spise før du går? Stopp et eller annet sted og kjøp noe da. Du må jo ha mat. Ha det. Kos deg!

Scene 16 Flukt.

(Markus, Næss, Marte, Lotte, Presten, Birkeland, Risen)

FISKEREN MARKUS.

Han er hard i natt.

NÆSS.

Det blåser opptil liten storm.

FISKEREN MARKUS.

Det er ikke godt å være på sjøen i natt.

MARTE.

Vi er i hvert fall i ly.

LOTTE.

La oss være glad for det.

BIRKELAND.

Hvem står for tur?

PRESTEN.

Jeg har mistet kontrollen.

BIRKELAND.

Det har vi alle.

LOTTE.

Så er det vel bare å fortsette.

MARTE.

Jeg tror kaffen er klar.

LOTTE.

Herr Petter underviste den store sultne mannen i Luthers lille katekisme.

RISEN.

Gutten hogg Mestermøy løs fra berget mens risen sov.

MARTE.

Jentungen rev seg løs fra moren og løp ut i den ventende bilen.

NÆSS.

Professoren sov dårlig om natten. Han fant ikke noen anvendelse for sine oppdagelser.

PRESTEN.

Mannen slet hardt med Pontoppidans forklaringer.

RISEN.

Jenta holdt pusten mens gutten svingte hammeren.

NÆSS.

Moren grep om dørhåndtaket så knokene hvitnet da datteren forsvant i den blå Chevroleten.

MARTE.

Professoren visste plutselig at det hele var meningsløst. Han hadde brukt livet sitt til å forfølge et blafrende lys på himmelen.

RISEN.

Likevel følte presten at mannen gikk framover i sine studier.

NÆSS.

Gutten løftet hammeren til det siste avgjørende slaget.

FISKEREN MARKUS.

Moren forsøkte å tenke på sin egen ungdom. Det er ikke så farlig, løy hun for seg selv.

LOTTE.

Men, tenkte professoren, finnes det noe annet som er mer verdt å følge enn et blafrende lys?

MARTE.

Da risen hadde sovet en stund våknet han og ropte:

RISEN.

Er det ferdig?

LOTTE.

Da svarte den første bloddråpen:

PRESTEN.

Knapt kokt opp!

MARTE.

Og risen la seg til å sove igjen.

LOTTE.

Etter en stund våknet han på nytt og ropte:

RISEN.

Er det ferdig?

MARTE.

Og den andre bloddråpen svarte:

FISKEREN MARKUS.

Halvkokt!

LOTTE.

Og så sovnet risen.

MARTE.

Langt om lenge våknet han igjen og ropte:

RISEN.

Er det ferdig nå?

LOTTE.

Og den tredje bloddråpen svarte:

BIRKELAND.

Nesten klar.

LOTTE.

Det syntes risen var merkelig og reiste seg for å se nærmere etter.

MARTE.

Men da han kom ut i kjøkkenet og fikk se at både gutten og Mestermøy var borte, ble han så sint at..

LOTTE

..at han..

FISKEREN MARKUS.

..at han..

NÆSS.

..han..

MARTE.

Han ble så sint at han sprakk!

PRESTEN.

Han har rømt!

MOREN.

Hun har rømt!

RISEN.

De har rømt!

(Slutt på annen akt)

(PAUSE)

3. Akt.

Scene 1 Happy End.

(Marte, Næss, Markus, Birkeland)

MARTE.

Da risen kom ut på kjøkkenet og fikk se at både gutten og Mestermøy var borte, ble han så sint at han sprakk.

NÆSS.

Og gutten reiste hjem med jenta og du kan tro det ble oppstandelse.

FISKEREN MARKUS.

Gutten fikk halve kongeriket fordi han var så flink til å snakke for seg og det var ham vel unt.

MARTE.

Så turte de bryllup i sju lange og sju breie så det spurtes over tolv kirkesogn.

FISKEREN MARKUS.

Og er de ikke ferdig med å ture så turer de vel ennå.

NÆSS.

De skjøt og salutterte så det hørtes både vidt og bredt.

BIRKELAND.

Meg tok de til forladning og skjøt meg like hit så jeg kunne fortelle alt som hadde hendt.

MARTE.

Og så levde de lykkelig til sine dagers ende.

Scene 2. Elle, melle.

(Lotte og Deigmannen, et hemmelig sted)

LOTTE.

Tommeltott.

DEIGMANNEN.

Tott.

LOTTE.

Slikkepott.

DEIGMANNEN.

Pott.

LOTTE.

Langemann.

DEIGMANNEN.

Mann?

LOTTE.

Gullebrann.

DEIGMANNEN.

Brann.

LOTTE.

Og lille Petter Spillemann.

Scene 3 Pinocchio.

(Næss og gutten)

NÆSS.

Det var en gang en snekker som het Gepetto. Han levde alene og hadde ikke noen familie. Han var svært ensom. Derfor skar han ut ei dokke av tre. Tredokka kalte han «Pinocchio».

Gepetto og Pinocchio levde sammen og var meget lykkelige.

GUTTEN.

En dag sa Gepetto til Pinocchio:

NÆSS.

Og hva skal du bli når du blir stor da, gutt?

GUTTEN.

Gourmet.

NÆSS.

Det kan du ikke leve av!

GUTTEN.

Men risen var ikke død.

Scene 4 Deg fortelle.

LOTTE.

Armer.

DEIGMANNEN.

Armer.

LOTTE.

Ben.

DEIGMANNEN.

Ben.

LOTTE.

Hode.

DEIGMANNEN.

Hode.

LOTTE.

Mave.

DEIGMANNEN.

Mave.

LOTTE.

Bryst.

DEIGMANNEN.

Bryst. Flink?

LOTTE.

Flink!

Scene 5 Søk 1.

(Markus og presten. Relativ kaotisk mellomscene)

FISKEREN MARKUS.

Herr Petter, herr Petter. Lukas er kommen hjem og har funnet han Matteus i naustet sitt og lensmannen er budsendt.

PRESTEN.

De er forsvunnet.

FISKEREN MARKUS.

Lukas har funnet Matteus i naustet.

PRESTEN.

De er forsvunnet sier jeg. Hun har gjemt seg med skapelsen min. Eller han har gått i skjul og tatt henne med seg.

FISKEREN MARKUS.

Men han Lukas..

PRESTEN.

Let. Let overalt. Let på loftet Markus, så leter jeg i kjelleren.

Scene 6 Etterlysning.

(Moren snakker i telefonen)

MOREN.

Hun er femten år. Hun har blondt kortklipt hår, ovalt ansikt og sprikende fortenner. Hun er omtrent etthundreogsoetti centimeter høy og har normal kroppsbygging. Hun ble sist sett fredag ettermiddag. Vennene hennes vet ikke hvor hun er.

Jeg har ingen grunn til å tro at hun er forsvunnet frivillig. Hun er et modent, harmonisk barn og vi har et svært godt forhold, uten spesielle konflikter. Jeg er redd hun har blitt utsatt for noe kriminelt.

Scene 7 Søk 2.

PRESTEN.

Bare han ikke har skadet henne. Han er så brå. Han kjenner ikke sin egen styrke og han vet ennå ikke hva som er rett og galt.

FISKEREN MARKUS.

Det var ingen i kjelleren.

PRESTEN.

Undersøk fjøset, Markus, og stallen. Jeg går til stabburet. Har han skadet henne, skal jeg plukke ham fra hverandre med mine egne hender.

Scene 8 Forfølgelse.

(Risen, Gutten, Mestermøy, Næss)

NÆSS.

Da risen kom ut i kjøkkenet, og fikk se at både gutten og Mestermøy var borte, ble han så sint at han nesten sprakk. Tvi vøre, svor han, og satte etter dem.

RISEN.

Tvi vøre!

GUTTEN.

De hadde ikke kommet langt, da De hørte at risen var rett bak dem.

MESTERMØY.

Har du husket gullkammen?

GUTTEN.

Ja!

MESTERMØY.

Så kast den bakover!

GUTTEN.

Gutten så gjorde, og kammen vokste til en stor skog.

RISEN.

Tvi vøre, her er jo ikke til å komme fram. Jeg får visst hjem etter øksa.

GUTTEN.

Sa risen og løp hjem igjen det forreste han orket. Så reiste de videre. Langt om lenge syntes de at de hørte noe bak seg igjen.

MESTERMØY.

Hører du noe?

GUTTEN.

Det er husband. Han har hogd ned skogen og nå er han like bak oss!

MESTERMØY.

Har du gråstenen?

GUTTEN.

Ja.

MESTERMØY.

Så kast den bakover, så langt du orker.

GUTTEN.

Gutten så gjorde, og straks ble stenen til et stort fjell.

RISEN.

Tvi vøre, her er jo ikke til å komme fram. Jeg får visst hjem etter navaren.

GUTTEN.

Sa risen og løp hjem igjen det forreste han orket. Så reiste gutten og Mestermøy videre. Etter en lang stund var det noe som dundret og bråkte igjen.

MESTERMØY.

Hva er det?

GUTTEN.

Det er husband. Nå har han henta navaren sin og boret seg tvers igjennom fjellet og er like bak oss.

MESTERMØY.

Har du vannsekken?

GUTTEN.

Ja!

MESTERMØY.

Så tøm den etter oss.

GUTTEN.

Gutten så gjorde, og vannet ble til en svær sjø!

RISEN.

Tvi vøre. Her er jo ikke til å komme fram. Jeg får visst hente sugerøret.

GUTTEN.

Risen så gjorde. Han satte røret i vannet og ga seg til å sugde. Han sugde og sugde, og vannet sank mens risen vokste. Han este ut til han var like stor som hele sjøen. Og SÅ sprakk han.

NÆSS.

Og så reiste de hjem og turet bryllup og skjøt og salutterte og åt og drakk og er de ikke ferdig så holder de fremdeles på.

Scene 9 Søk 3.

PRESTEN OG FISKEREN MARKUS.

Låven!

(Begge løper i samme retning.)

Kverna!

(Løper motsatt vei.)

FISKEREN MARKUS.

Låven!

(Snur.)

PRESTEN.

Kverna!

Låven!

(Snur, løper ut.)

FISKEREN MARKUS.

Kverna.

(Snur, løper ut.)

BEGGE.

(Inn)

Naustet!

(Ut sammen.)

Scene 10 Skipet går.

(Lotte og mannen. Mens de snakker viser Lotte med kroppen hva de enkelte begrepene betyr..)

LOTTE.

Foran.

DEIGMANNEN.

Foran.

LOTTE.

Bak.

DEIGMANNEN.

Bak.

LOTTE.

Inne i.

DEIGMANNEN.

Inni.

LOTTE.

Utenpå.

DEIGMANNEN.

Utenpå.

LOTTE.

Over.

DEIGMANNEN.

Over.

LOTTE.

Under.

DEIGMANNEN.

Under.

LOTTE.

Over.

DEIGMANNEN.

Under.

LOTTE.

Over.

DEIGMANNEN.

Under.

Scene 11 Moderne tider.

NÆSS.

Som sagt så reiste de hjem og turet bryllup og skjøt og salutterte og akkederte og levde lykkelig.

BIRKELAND.

Det er snodig med disse gamle eventyrene, ingeniør, hvordan de liksom har mistet mye av trollkraften i våre dager.

NÆSS.

Hvordan det?

BIRKELAND.

Tenk på de kreftene de og jeg kontrollerer. Om vi skulle ha lyst til å jevne en skog med jorden eller bore hull i et fjell eller tømme en sjø for vann, så var det ikke noe merkelig i det.

NÆSS.

Nei, men så er vi jo litt av noen troll også da!

GUTTEN.

Men risen var ikke død.

Scene 12. Ut i år

(Lotte og deigmannen i fjellet)

LOTTE.

Brødgjøk!

DEIGMANNEN.

Nek!

LOTTE.

Knøl!

DEIGMANNEN.

Stygga!

LOTTE.

Lort!

DEIGMANNEN.

Dumming!

LOTTE.

Dåre!

DEIGMANNEN.

Treskalle!

LOTTE.

Slusk!

DEIGMANNEN.

Kvisetryne!

LOTTE.

Lusebonde!

DEIGMANNEN.

Hestekukk!

LOTTE.

Nei.

DEIGMANNEN.

Feil?

LOTTE.

Helt feil. Prøv igjen.

DEIGMANNEN.

Hespetre?

LOTTE.

Mye bedre.

DEIGMANNEN.

Flink?

LOTTE.

Ganske flink. Nisse!

Scene 13 Å bryte et bud.

(Presten og Markus)

PRESTEN.

Si til lensmannen, Markus, at vi har sett en omstreifer i traktene. En svær skoggangsmann som sover i utløene og slår i hjel sauer.

FISKEREN MARKUS.

Nei har du hørt slikt uhyre.

PRESTEN.

Si at det er ham som har tatt Matteus av dage.

FISKEREN MARKUS.

Han Matteus er da vitterlig druknet på havet?

PRESTEN.

Si at denne omstreiferen har røvet med seg frøken Charlotte og kanskje forgrepet seg på henne.

FISKEREN MARKUS.

Er det ham som har forgrepet seg på skapelsen også?

PRESTEN.

Skapelsen skal du ikke nevne med et ord.

FISKEREN MARKUS.

En sauedreper og omstreifer går løs. Han har ihjelslått Matteus i naustet til Lukas og sovet i utløene og bortrøvd frøken Charlotte. Skapelsen skal jeg ikke nevne.

PRESTEN.

Lensmannen må kalle sammen folk og sende dem ut på leting. Alle må være bevæpnet, for det er en farlig illgjerningsmann som er løs. Jeg har selv møtt ham og slapp såvidt fra det med livet.

FISKEREN MARKUS.

I Jesu navn!

PRESTEN.

Illgjerningsmannen nytter det ikke å snakke til, for han er utlending. Kanskje er han russer eller polakk, for hans tale er uten mening.

FISKEREN MARKUS.

Men herr Petter sin skapelse da?

PRESTEN.

Med skapelsen får det gå som det går. Vi må først og fremst tenke på frøken Charlotte.

FISKEREN MARKUS.

(Off)

Først senere forsto jeg at der alldeles ikke fantes noen polsk omstreifer og at jeg videre hadde forspilt min sjel ved å bryte det bud som sier at du skal ikke lyve.

(Slutt på tredje akt)

4. Akt.

Scene 1 Intro

(Alle eller noen av skuespillerne danner et kor som ledsager handlingen i fjerde og femte akt.)

ALLE.

Mannen han gikk seg i veaskog.

Hei fara, i veaskog.

Der sat det ei kråke i lunden og gol.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Mannen han tenkte ved sjølve seg.

Hei fara, sjølve seg.

«Skal tru nå den kråka vil drepa meg.»

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Scene 2. Tålmod.

(Gutten og Mestermøy, stadig på reise)

GUTTEN.

Da de hadde reist langt og lenger enn langt, kom gutten og Mestermøy fram til ei dør. «Nå blir jeg borte en stund» sa Mestermøy, «og du får du vente».

MESTERMØY.

Hit inn kan du ikke følge meg. Den døren får du la stå uåpnet.

GUTTEN.

Er det ikke annet du ber meg om, så får vi la det stå til. Jeg har venta før og har ikke blitt forvent av den grunn.

Så gikk jenta inn gjennom døra og ble borte, og gutten til å vente.

(Liten pause.)

Og han venta og han venta, i sju lange, sju breie, ni fete og tolv smale, men tålmodig var han og holdt ut.

Scene 3 To tøffe karer.

(Stetson, Borsalino og moren. Stetson og Borsalino er to politimenn. De spilles av de samme skuespillerne som spiller Birkeland og Presten.)

STETSON (BIRKELAND).

La oss ta dette fra begynnelsen, fru Johnsen.
Hva er deres datters navn?

MOREN.

Jeg kalte henne bare Vesla.

BORSALINO (PRESTEN).

Men hun er ikke døpt Vesla?

MOREN.

Hun er ikke døpt.

STETSON.

Det er vi klar over, fru Johnsen. Vi har sjekket dåpsregisteret.

BORSALINO.

Men om hun ikke er døpt, så har hun vel en fødselsattest?

MOREN.

Jeg vet ikke. Jeg tror ikke jeg vet hvor den er.

BORSALINO.

Kan hun ha tatt den med seg?

MOREN.

Kanskje det? Hvorfor skulle hun det?

STETSON.

Hadde hun pass?

MOREN.

Pass?

BORSALINO.

Hvis hun planla å reise langt, ville hun trenge et pass.

MOREN.

Nei, hun har ikke noe pass. Hun har aldri reist noe sted. Jeg, - vi - pleier ikke å reise.

BORSALINO.

Så hun kan ha tatt med seg fødselsattesten for å skaffe seg et pass?

MOREN.

Ja, det må hun ha gjort!

STETSON.

Vi har forhørt oss hos passmyndighetene. Ingen søknad er innlevert.

MOREN.

Betyr det at hun er i landet ennå?

STETSON.

Vi har også sjekket fødselsregistret. De kan ikke se at noen fødselsattest er skrevet ut for deres datter.

MOREN.

Men da er det vel ikke det?

STETSON.

Hva er deres datters fødsel og personnummer, fru Johnsen?

MOREN.

Det er jo fødselsdatoen hennes, og de andre tallene, det er, det er to og sju og, og. Jeg husker ikke de tallene.

BORSALINO.

Kanskje du kan huske det tredje sifferet?

MOREN.

Det tredje? Det er fem, tror jeg. Ja, det er fem.

STETSON.

Fem er et oddetall, fru Johnsen.

MOREN.

Er det?

STETSON.

Bare gutter har oddetall som tredje siffer i fødselsnummeret.

MOREN.

Er det sant?

BORSALINO.

Så det er nok ikke fem. Kan det være noe annet?

MOREN.

Sikkert. Helt sikkert. Fire? Eller seks?

BORSALINO.

Har deres datter noen nære venninner?

MOREN.

Bare klassevenninner: Beatris og Gjertrud og Lillian.

STETSON.

Fru Johnsen. Vi har sjekket skoleregisteret. Deres datter er aldri innskrevet på skolen.

MOREN.

Er det nødvendig?

BORSALINO.

For å gå på skolen så er det nok det.

STETSON.

Vi har også sjekket helserådet. Deres datter har aldri fått noen vaksiner eller vært til noen småbarnskontroll.

BORSALINO.

Det er uheldig hvis hun har reist til utlandet .

STETSON.

De har aldri vært på noe svangerskapskurs eller vært innlagt på noen fødeavdeling.

MOREN.

Jeg fødte hjemme. Det gikk så fort.

STETSON.

Deres datter står ikke i folkeregisteret.

MOREN.

Det er det vel mange som ikke gjør?

BORSALINO.

Alle står nok der.

STETSON.

Det fins ikke spor av deres datter i noe offentlig register.

BORSALINO.

Vi forstår at dette er vanskelig, men vi må holde oss til fakta.

STETSON.

Det finnes ikke noe bevis, ingen dokumentasjon, ikke et eneste indisium for at deres datter noen gang har eksistert.

BORSALINO.

Hun har ikke bare forsvunnet, har hun vel?

STETSON.

Fru Johnsen. De har aldri hatt noe barn. Deres datter finnes ikke.

BORSALINO.

Gjør hun vel?

ALLE

Og mannen han spente sin boge for kne.

Hei fara, boge for kne.

Så skaut han den kråka så ho datt ned.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Scene 4 Bak døra.

GUTTEN.

Det er ikke det at jeg er uvant med å sitte still, for det er jeg god til, det har far min alltid sagt, men det er nå tråkig og ikke kunne ta en aldri så liten kikk.

Det er ellers snodig at det skulle stå ei dør her, midt inne i fjellheimen, men ho står nå der og skal vel så gjøre.

Skal tro hvor lenge jeg har venta nå? Kanskje en dag eller kanskje ei uke. Kanskje jeg har sitte her i mange år også kommer det en dag folk og finner meg og da er både far og soknepresten døde for over hundre år sida og ingen kommer i hu noe av det jeg beretter, bortsett fra ei gammal kjerring som sitter og suller og minnes hva bestemor hennes satt og sulla om.

ALLE.

Så sette han føre dei folane tolv.

Hei fara, dei folane tolv.

Så drog han kråka på låvegolv.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Scene 5 Drapet.

(Lotte og deigmannen, Markus og presten, spiller hver sin handling parallelt.)

FISKEREN MARKUS.

Jeg tror det var best om presten snakket med lensmannen.

PRESTEN.

Fant dere dem, spør jeg?

FISKEREN MARKUS.

Jeg er ikke god til å forklare. Om herr Petter hører med lensmannen?

LOTTE.

(løper)

Kan ikke ta meg!

PRESTEN.

Hvor fant dere dem?

FISKEREN MARKUS.

Jeg er så dårlig til bens. Jeg kom sist fram.

PRESTEN.

Hvor?

FISKEREN MARKUS.

Ved Johannes sin seter. Det var frøken Charlottes stemme som tilkalte oss.

LOTTE.

Kan ikke ta meg, kan ikke ta meg.

DEIGMANNEN.

Kan ikke?

FISKEREN MARKUS.

Jeg har gjort alt som herr Petter har bedt meg om. Jeg sa til lensmannen at det var en illgjerningsmann og bortrøver som besov seg i løene.

LOTTE.

Jo da, hvis du kan fly. Se, jeg flyr. Jeg er en måke. Eiiiiiiii, Eiiiiiiii.

FISKEREN MARKUS.

Kan jeg ikke nå få gå til mitt?

PRESTEN.

Dere hørte frøken Charlottes stemme?

FISKEREN MARKUS.

Hun skrek.

PRESTEN.

Skrek?

FISKEREN MARKUS.

Hun skrek og prøvde å løpe fra ham, men han løp etter og var raskere. Da vi var kommet på skuddhold, var han vel en femten favner bak henne. Lensmannen

ropte.

LOTTE.

(stanser)

Nå skal vi snart sette oss i gresset.

PRESTEN.

Hva ropte lensmannen?

LOTTE.

Vi skal snakke om fugler.

FISKEREN MARKUS.

Lensmannen ropte at han skulle stanse, men han hørte ikke etter. Da løftet lensmannen muskedunderen. Han er den beste skytten i bygden.

LOTTE.

Jeg kommer til å si navnet på alle fuglene jeg vet om.

PRESTEN.

Fikk han skutt ham?

FISKEREN MARKUS.

Han siktet på mannen. Jeg tenkte som så at det der er ikke noen omstreifer, men jeg sa intet om herr Petters skapelse.

LOTTE.

Du kommer til å gjenta alt jeg sier.

FISKEREN MARKUS.

Det første skuddet rammet ikke, men den store skikkelsen stanset og ble stående og se på oss som om han ikke forsto hva som foregikk og bare undret seg over lyden.

LOTTE.

Ærfugl, lundefugl, tyvjo, skarv.

FISKEREN MARKUS.

Da lensmannen skjøt igjen..

PRESTEN.

Traff han? Traff han skapelsen min?

FISKEREN MARKUS.

Da lensmannen skjøt igjen hadde frøken Lotte kommet tilbake og kastet seg foran mannen og dekket ham liksom.

PRESTEN.

Hva er det du forteller meg?

FISKEREN MARKUS.

Jeg forteller at da skuddet rammet sto frøken Lotte i veien og ble rammet i hjertet.

LOTTE.

Hettemåke, gråmåke..

PRESTEN.

Dette skjedde ikke.

FISKEREN MARKUS.

Da vi kom fram var blikket hennes stivt og bortvendt. Hun hadde oppgitt ånden.

PRESTEN.

Du står og forteller meg dette..

LOTTE.

Du kommer til å famle litt til å begynne med. Liksom lete etter ordene med tun-
gen.

FISKEREN MARKUS.

Uhyret, for et uhyre er han vel, var falt på kne og forsøkte å snakke til henne, men det var ikke noen mening i det han sa. Han snakket om mat og legemsdeler og om den hellige ånd alt om hverandre og om foran og bak og om noen som var så overstadig fink.

PRESTEN.

Ikke noen mening..

LOTTE.

Også finner du dem, og sier dem slik jeg har sagt dem.

FISKEREN MARKUS.

Så trakk han fram et brød fra trøyen og ville til å mate henne, forsøkte å dytte biter inn i munnen hennes. Da prøvde vi å føre ham bort.

PRESTEN.

Det var aldri noen mening.

FISKEREN MARKUS.

Først da ble han var oss og grepet av et ustyrlig sinne. Han slo lensmannen til jorden, løftet frøken Charlotte opp og løp med henne i armene og det var ikke en av oss som kunne eller torde følge etter ham.

LOTTE.

Og hver gang vi ser en fugl, peker jeg og sier hva den heter.

PRESTEN.

Markus, jeg er takknemlig for at du kom hit og fortalte meg dette, men jeg vil at du skal gå nå. Gå herfra, straks.

LOTTE.

Jeg vet om et ørnerede. Jeg skal vise deg det.

PRESTEN.

(Til publikum.)

Først en uke senere kom liket til rette. Han hadde båret det til gårds i ly av natten og lagt det utstrakt på kjøkkenbenken. Han hadde strødd blomster over henne og slike krydderurter som hun selv brukte å samle. Så hadde han gått sin vei i mørket. Jeg så ham aldri igjen.

LOTTE.

Men der kommer jo Markus. Med lensmannen?

ALLE

Så flådde han kråka og lema ho sund.

Hei fara, lema ho sund.

Ho vog innpå seksten og tjuge pund.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Scene 6 Bak døra.

GUTTEN.

Skal tro om det er ei klokke der inne? Det er klart de har klokke. Det er godt folk som har så fin ei dør og da har de nok klokke og. Kanskje jeg skulle gløtte aldri så lite på døra og spørre hva tid det er på dagen?

(Gutten gløtter på døra)

BIRKELAND (UTKLEDD SOM DEMON).

Kommer du etter brannskatten?

GUTTEN.

Nei, den kan vente.

DEMONEN.

Hva vil du da?

GUTTEN.

Jeg bare lurte på hva klokka er?

DEMONEN.

Vent skal jeg se etter.

GUTTEN.

Og så smatt jeg innafor døra, og der fikk jeg se:

Et digert skrukket kvinnfolk som satt overskrevs over et høl i bakken, som om ho skulle drite, men ho dret ikke, ho fødte unger. Dem trilla tur henne som erter ta en sekk og ramla ned i hølet, og hølet var ei grav og før ungene nådde bønn var dem gamle og utlevde og daue som sild.

Og jeg så:

Et langt rekel av en kall så mager og innhol at han kunne ikke ha sett mat sida han slapp puppen. Han var så sulten at han kunne spist seg sjøl. Og det gjorde'n. Han satt og bet seg i foten og hadde svelgja det ene benet til langt oppå leggen.

Og jeg så:

En svær trollgubbe som lå på ryggen og skrek. Han var drektig som ei kjette, men klarte ikke å føde fordi snabben hans var i veien.

Og jeg så:

En grønmygla giftorm som lå og tygde på halen til en annen orm som åt på en tredje som åt på den første. De lå i ring og slukte hverandre hele.

Og jeg så:

Ei purke som fødte ei merr, og merra var ikke kommet ut ennå da ho fødte ei tisper og den tisper holdt på å føde den første purka og det var blod og gørr overalt og et pinnsvin som hylte mot månen.

Og jeg så:

Et geitekje som hadde revet halsen over på en gråben og åt av innvollene hans.

Og:

En bjønn som re på ei merr, og bjønningen grynta og merra skrek.

Og:

De sju fete kuene fra Egyptens land, som løp som skuddredde harabikjer for de sju magre var rett i hasene på dem.

Og:

Overalt var det trollpakk og jævelyngel som hadde seg med hverandre og det rant

av slim og fiskeslo nedetter veggene.

Og:

Ved et langt bord satt det direksjonstroll og forvaltningstroll og slafsa i seg av svære fat med manneben og kjerringskinker, prestesjeler og kremmerfingre, lennsmannsknoker og sakførerklør, skolemesternakker og kemnerlabber, og alle hadde de hver sin riksadvokat til å tørke seg om kjeften med.

Og:

Opp av bakken vokste det hender som grep om legger og dro i skjørt, og liljekonvaller med digre gap og hoggtenner, og hengtmannsbjerker og galgefurer.

Og :

Under bordet satt det tretten kattunger og åt på en rotten kjerringskrott.

Og midt oppi alt detta gikk det et kvinnfolk med ville øyer og spurte etter jentungen sin:

MOREN

Er det hit jeg skal? Kan du gjøre noe? Barnet mitt er forsvunnet. Forstår du det?

DEMONEN.

Vær så snill å gå til resepsjonen.

MOREN.

De sa jeg skulle henvende meg på kontoret bak den fjerde døra i korridoren til venstre i den avdelingen som har grønne matter på gulvene, men jeg tror jeg tok feil et sted. De sa jeg måtte ha en slags attest.

DEMONEN.

Lar hun seg beskrive?

MOREN.

Hun er 15 år og har samme hårfarve som meg, men er litt høyere også er hun ganske tynn. Mager, faktisk, om du forstår, også er hun egentlig svært pen, men bruker for mye sminke, syns jeg da, men jeg er vel gammeldags, og nå er hun borte. De to politimennene sa jeg trengte en attest. Hvor får man attester?

DEMONEN.

Du kan jo prøve avdeling 17, men ikke ha for store forhåpninger.

MOREN.

Avdeling 17. Da må jeg ned trappen igjen da, og tilbake til venterommet?

Å, herregud, kan ikke noen bare skrive ut den attesten?

GUTTEN.

Og:

Innerst og øverst sto det en tronstol av knokler og dødningskaller og der satt min Mestermøy i fanget på et bergtroll som var større og fælere enn han vi hadde rømt fra med ni hoder oppå hverandre, det ene styggere enn det andre, og en kuk så stor som et kirketårn.

MESTERMØY.

Skam deg! Kunne du ikke ventet?

GUTTEN.

Og når ho fikk syn på meg, kvarv alt og ble borte som morratåke og vi sto alene igjen på fjellet.

MESTERMØY.

Fordi du fulgte etter meg, og så det du ikke skulle se, må vi være skilt for alltid.

GUTTEN.

Jeg lar deg ikke gå.

MESTERMØY.

Så følg etter meg om du kan.

GUTTEN.

Så tok ho på seg svanevinger og fløy bort over viddene.

DEMONEN.

Var det du som ville vite hva klokka er?

GUTTEN.

Ja..

DEMONEN.

Klokka er en liten rund sak med to ben som går og går og aldri kommer til døra.

Scene 7. Straff.**NÆSS.**

Og siden har du aldri sett henne?

GUTTEN.

Jo, jeg har ofte både sett og hørt henne. Ho roper og ber meg følge etter, men jeg når henne aldri riktig igjen.

RISEN.

Det var hele historien din?

GUTTEN.

Det var det.

RISEN.

Og det var du som var tyven?

GUTTEN.

Nå skal ikke husbond tolke teksten som en viss mann ville gjort...

RISEN.

HAR DU SPIST AV TREET JEG FORBØD DEG Å RØRE?!

GUTTEN.

Det var kvinnen som ga meg..

RISEN.

Er dette sant?

MOREN.

Slangen fristet meg.

RISEN.

(Griper Birkeland i kragen)

Til straff for dette skal du få krype på din buk, og kvinnen skal være din fiende, og hun skal knuse ditt hode, men du skal knuse hennes hæl.

BIRKELAND.

Har vi hilst ordentlig på hverandre?

RISEN.

(Til gutten)

Og du skal jages ut av denne hagen, og i ditt ansikts sved skal du ete ditt brød..

GUTTEN.

Nei, far. Nå får du bremse. Dette bærer galt av sted. Du retter baker for smed og legger strutseeegg.

RISEN.

Er ikke du en tyv!

GUTTEN.

Det er jeg ikke. Jeg er ingeniør.

(Gutten markerer på et eller annet vis at han skifter rolle. Tar på seg Næss' hatt)

eller bart eller jakke.)

Se, jeg har regnestav og tabeller og linjal og passer...

RISEN.

Men det er jo han som er ingeniør.

NÆSS.

Vi er alle ingeniører. Det er ingeniørstanden, ser De, som bringer landet videre!

MARTE.

Og nå er det mat!

RISEN.

Men tyven min..

MARTE.

Sett deg ned og vent så kommer han nok.

GUTTEN.

Den som venter på noe godt, venter aldri forgjeves.

MARTE.

(Går nå rundt og serverer suppe)

Se her skal du få litt aspargessuppe.

RISEN.

Jeg har ventet på ham i femtusensjohundre år.

MARTE.

Skal det være litt suppe?

NÆSS.

Tusen takk!

MARTE.

Suppe?

BIRKELAND.

Takk skal De ha.

(Til gutten)

Den suppen fikk De oss snedig ut av.

GUTTEN.

Aspargessuppen?

BIRKELAND.

Nei, den suppen der.

(Nikker mot risen)

Hva ligger bak tror De?

GUTTEN.

Aner ikke. Det kan være så mangt. Stakkars mann.

BIRKELAND.

Det må være en riktig tragisk historie. Liker De suppen?

Scene 8 Belønning.

BIRKELAND.

(Til publikum)

Uken etter den store fiaskoen i aulaen var jeg invitert til middag hos statsminister Gunnar Knudsen. Jeg hadde vel vært litt nedfor noen dager, men rystet det raskt av meg. Jeg var stadig overbevist om at det var mulig å utnytte mine oppdagelser til landets beste. Til bords hadde jeg frk. Lulle Knudsen, og bortenfor henne satt en tyskudannet ingeniør jeg ikke tidligere hadde møtt.

GUTTEN.

Nydelig suppe.

BIRKELAND.

Ja, ikke sant? Fortreffelig suppe.

GUTTEN.

Veldig god suppe.

BIRKELAND.

Eksepsjonelt god suppe.

GUTTEN.

For ikke å snakke om fløtepuddingen.

BIRKELAND.

Fløtepuddingen?

GUTTEN.

Nydelig fløtepudding.

BIRKELAND.

Jeg tror ikke vi har..

GUTTEN.

Blitt presentert? Nei, det har vi ikke.

Eyde, Sam, ingeniør. Kunstgjødsel.

BIRKELAND.

Jeg tror ikke vi har fått noen fløtepudding. Ellers har De rett.

GUTTEN.

I at den er nydelig?

BIRKELAND.

I at vi ikke har presentert oss:

Birkeland, Kristian, professor. Fiasko.

GUTTEN.

Fiasko?

BIRKELAND.

Fiasko!

GUTTEN.

Å, fiasko.

BIRKELAND.

Total fiasko. Hva var det De sa om kunst?

GUTTEN.

Sa jeg noe om kunst?

BIRKELAND.

Ja, De sa gjødselkunst?

GUTTEN.

Gjorde jeg? Hva mente jeg med det?

MARTE.

Og nå er det fløtepudding.

BIRKELAND.

Der kommer sannelig fløtepuddingen.

GUTTEN.

Hva sa jeg!

BIRKELAND.

Gjødselkunst. Nei, forresten, De sa kunstgjødsel.

GUTTEN.

Ja, det gjorde jeg. De er litt av en suppe kan De tro.

BIRKELAND.

Fortell!

GUTTEN.

Teoretisk sett er det mulig å utvinne nitrogen av luft.

BIRKELAND.

Av luft?

GUTTEN.

Helt vanlig luft.

BIRKELAND.

Da blir det jo luftsuppe!

GUTTEN.

Ha, ha!

BIRKELAND.

Ha!

MARTE.

Fløtepudding?

GUTTEN.

Det ville løse matvarekrisen.

BIRKELAND.

Fantastisk!

GUTTEN.

Klodens kapasitet for matproduksjon ville eksplodere.

BIRKELAND.

Utrolig!

MARTE.

Fløtepudding?

GUTTEN.

Ja, takk. Dessverre er det en fiasko.

BIRKELAND.

Fiasko?

GUTTEN.

Fiasko!

BIRKELAND.

Å, fiasko.

GUTTEN.

Total fiasko. Dette er en veldig god fiskepudding.

BIRKELAND.

Særdeles velsmakende.

GUTTEN.

Helt eksepsjonelt god.

BIRKELAND.

Aldeles fortreffelig.

GUTTEN.

Superb.

BIRKELAND.

Himmelsk. Hvorfor er det en fiasko?

GUTTEN.

På grunn av oksygenet.

BIRKELAND.

Tror du det er mulig å få en omgang til? Hvilket oksygen?

GUTTEN.

Marte? Får vi mer fløtepudding? Nitrogenet er forbundet med oksygen til nitrogenoksid. Det er det som er suppen.

BIRKELAND.

Luftsuppen?

GUTTEN.

For å frigjøre nitrogenet fra suppen, jeg mener fra oksygenet, så trengs energi. En energiutladning i luften..

BIRKELAND.

I suppen?

GUTTEN.

Som et lyn.

BIRKELAND.

HOST.

GUTTEN.

Et kunstig lyn. Et lyn under full kontroll.

BIRKELAND.

Host. **Host.**

GUTTEN.

Et lyn som kom når man trykket på en knapp.

BIRKELAND.

Host. **Host.** HOST!

(Birkeland har fått noe i halsen og strever med å snakke.)

GUTTEN.

Et lyn til å slå av å på.

BIRKELAND.

(Beveger leppene, men får ikke fram et ord)

GUTTEN.

Men det er et fantasifoster. Et luftslott.

BIRKELAND.

Vann.

GUTTEN.

Nei, luft.

BIRKELAND.

(Drikker.)

GUTTEN.

De har ikke klart å sette fiskepudding i halsen? Det er ikke mulig!

BIRKELAND.

Jeg har et lyn!

GUTTEN.

Hva har De sa De?

BIRKELAND.

Jeg har et kunstig lyn!

GUTTEN.

Hvor? Hvordan? Forklar dem!

BIRKELAND.

I aulaen. Da kanonen kortsluttet. Den tosken Bødker. Han er et geni. Vi hadde en overledning. Kanonen kortsluttet. Det sto en lysbue fra kanonmunningen til lysekronen. En elektrisk utladning.

GUTTEN.

I luften?

BIRKELAND.

I luften!

GUTTEN.

Under full kontroll?

BIRKELAND.

Så godt som.

GUTTEN.

Har De kanonen ennå?

BIRKELAND.

Javisst, men den må bygges om. Har De en penn?

GUTTEN.

Her!

BIRKELAND.

Se her, to poler i passende avstand.

GUTTEN.

Nærmere.

MARTE.

Tegner dere på duken?

BIRKELAND.

Vi trenger kraft.

GUTTEN.

Vi tar Rjukanfossen.

MARTE.

Dere kan da ikke tegne på duken!

BIRKELAND.

Frue! Landet bygges av menn som tegner på duken!

Eyde, jeg tror vi har noe.

GUTTEN.

Vi har absolutt noe.

BIRKELAND.

Eyde-Birkeland-metoden for framstilling av kunstgjødsel.

GUTTEN.

Birkeland-Eyde-metoden.

BIRKELAND.

All right. Vi trenger et firmanavn.

GUTTEN.

Noe med kraft i. Vannkraft.

BIRKELAND.

Hydro. Hydrokraft.

GUTTEN.

Norsk Hydro!

ALLE.

Av skinnet så gjorde han tolv par skor.

Hei fara, tolv par skor.

Det beste paret det gav han til mor.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Og munnen den brukt' han til mala konn.

Hei fara, til mala konn.

Og øyro dei gjord' han til tutarhonn.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Og nebbet det brukt' han til kyrkjebåt.

Hei fara, til kyrkjebåt.

Så folk kunne ro både frå og åt.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

(Slutt på fjerde akt)

5. Akt.

Scene 1 Hugst.

GUTTEN.

Noen fortellinger vokser til de dekker hele himmelen.

LOTTE.

Så kommer dikterne og hugger dem ned.

NÆSS.

Kvister og barker dem.

MARTE.

Sager og høvler.

BIRKELAND.

Og kapper dem opp til bøker.

LOTTE.

Romaner og dagbøker.

GUTTEN.

Telefonkataloger og almanakker.

Scene 2 28. April 1986**NÆSS.**

Kan dere huske 28. April 1986? Husker dere hvor dere var? Det finnes en del slike dager mennesker husker. Folk husker hvor de var da Olof Palme ble skutt eller da Oddvar Brå brakk staven. Kan dere huske deres første kyss? Eller det siste?

Jeg kan huske 28. April 1986.

Jeg hadde en kjærest på den tiden. Den morgenen forsov vi oss og kom for sent på jobb begge to. Vi ruslet til byen en eller annen gang ute på formiddagen. Det regnet, men ikke mye. Ikke nok til å ha på regntøy, men nok til å bli akkurat passe våte. Det regnet akkurat nok til å gå arm I arm og bli våte i håret. Nok til å stanse, gi hverandre en klem og kjenne den andres våte hud.

Det var ved lunsjtider vi hørte på radioen. Hørte forsikringene om at der ikke var noen virkelig fare, hørte oppfordringene om å holde barn inne, om å være forsiktig med regnvann.

Det var først mange år senere at bussene kom. Bussene med barn fra Ukraina og Hviterussland. Barn som var født og oppvokst midt i nedslagsområdet og ble sendt til oss for å oppleve en normal sommer, en sommer for livet.

MARTE.

Før eller senere må noen betale brannskatten.

Scene 3 Opphav.**GUTTEN.**

Det store trollet undret seg over hvor gammelt det var.

RISEN.

Hvor kommer jeg fra? Hvordan ble jeg til?

LOTTE.

En prest knadde en mann av deig.

PRESTEN.

Jeg er bygd i henhold til spesifikasjon, - svarte barnet.

NÆSS.

En professor konstruerte en elektrisk kanon.

DEIGMANNEN.

Jeg er fra evighet til evighet, - svarte snøkrystallen.

MESTERMØY.

Gutten åpnet en dør for mye.

BIRKELAND.

Jeg har skapt meg selv, - sa katten.

MOREN.

En kvinne drømte et barn.

MARTE.

Jeg kom først, - sa høna til egget.

Scene 4 Beverly Hills.

MOREN.

Jeg er stolt av datteren min. Hun har kommet seg ut, og blitt til noe.

Det er ikke så mye jeg hører fra henne. Hun er jo så opptatt og bor så langt borte.

Men når hun ringer er hun den samme tillitsfulle, pratsomme jentungen hun alltid har vært.

Datteren min bor i Amerika. Adresse: Beverly Hills, Hollywood, California.

Hun arbeider med stjernene. De virkelig store. Når dere ser dem på kino, Madonna og Meryl Streep eller Sharon Stone, så tenk på at det dere ser er min datters verk. Det er hun som har skapt dem, gjort dem til det de er.

Hun er kostholdsekspert. Driver sin egen slankeklinikk. Det er hun som bygger opp kroppene deres, vitamin for vitamin, fiber etter fiber. Jeg skal si dere det, Demi Moore spiser ikke en smultring uten tillatelse fra datteren min.

Det er mer enn Beatris og Gjertrud har drevet det til! Er det rart jeg er stolt?

ALLE

Av tarmene gjorde han tolv par reip.

Hei fara, tolv par reip.

Og klørne han brukte til møkkagreip.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Av augo så gjorde han stoveglas.

Hei fara, stoveglas.

Og nakken den satt' han på kyrkja til stas.

Hei fara, faltu riltu raltu ra.

Scene 5 Kompost**GUTTEN.**

Bøkene råtner i bokhyllene.

LOTTE.

Vet dere hva et bibliotek er?

GUTTEN.

En stor komposthaug av døde fortellinger.

MARTE.

Full av små hvite mark og bokormer.

NÆSS.

Som gnager hull på intrigene.

MARTE.

Som borer ganger i romanene.

BIRKELAND.

Som yngler i rapportene.

MOREN.

Så fortellingene faller fra hverandre.

PRESTEN.

Og blir til setninger..

FISKEREN MARKUS.

..ord..

DEIGMANNEN.

..og lyder.

Scene 6 Klokkene

MESTERMØY.

Når tiden er inne blir klokkene til mellom urmakerens hender. Gjett om han blir forbauset.

GUTTEN.

Når tiden er ute står klokkene still mellom urmakerens hender. Gjett om han blir forbannet!

Scene 7 Litt opprydning.

LOTTE.

Hva skjedde med herr Petters skapelse?

FISKEREN MARKUS.

Han ble aldri mer spurt.

LOTTE.

Skal tro hvordan en slik kan ha klart seg i verden.

PRESTEN.

Og herr Petter, hva skjedde med ham?

FISKEREN MARKUS.

Siste gang jeg så herr Petter var sent på høsten året etter at frøken Charlotte døde. Det blåste hardt den dagen, som i dag, og jeg hadde ingenting ute å gjøre, men jeg var grepet av en utidig rastløshet, som jeg ofte har vært etter disse ulykkelige hendelsene.

Jeg la veien ned til sjøen og der fikk jeg se herr Petter. Han sto med den sorte prestekjolen blåsende omkring seg på en sten ute i vannet. Bølgende slo opp over føttene på ham, men jeg tror ikke han merket det. Det var noe besluttomt over ham, eller noe bortenfor besluttomheten. Jeg tenkte på en mann som hadde kommet vandrende fra Finland, fordi han ville se havet og når han nådde havet fortsatte han og gikk rett til havs for vandringen hadde satt seg i føttene på ham.

Så så jeg herr Petter vrenge av seg kjolen og kragen. Begge deler forsvant med vinden. Han kledde av seg plagg for plagg til han sto naken som fra mors liv der ute i blåsten. Klærne blåste bort, og jeg så det blinke i noe skarpt i hånden hans.

Det neste jeg så var herr Petter vrenge huden av kroppen. Fra pannen til føttene dro han skinnet av seg som om det var et ekstra sett underklær. Skinnet forsvant med vinden og herr Petter sto igjen blodig som et slakt der ute på stenen.

Så så jeg at han grep seg til hodet, rev øynene ut og kastet dem på havet.

Så stakk han hendene inn i kroppen og hentet ut innvollene, stykke for stykke, og lot dem gå samme vei. Det siste var hjertet, som han holdt opp over hodet og klemte i stykker med høyreneven. Så rev han store kjøttbiter av kroppen. Muskler, sener og slintrer forsvant på havet til det var et renskrap skjelett som sto igjen. En knokkemann som løftet av seg skallen og knuste den mot stenen uten å nøle. Til sist plukket han ben for ben fra kroppen, til det ikke var noe igjen annet enn et par knokkelhender som drysset som grus ned i havet.

Etterpå syntes jeg fremdeles det var noe å se ute på stenen, som en dis eller røk der herr Petter hadde vært, men den blåste bort med vinden.

Det var det siste jeg så av herr Petter.

Scene 8 Gjenbruk.

PRESTEN.

Når jotnen Ymer var tatt av dage, tok æsene kroppen hans og kastet den ut i Ginnungagap. Av den er verden skapt. Av skallen gjorde de himmelhvelvingen, av hjernen skyer, av knoklene fjell. Blodet ble til hav og sjøer, øynene til sol og måne.

ALLE.

Og den som 'kje kråka kan nytta så,
hei fara, nytta så,
han er ikkje verde ei kråke å få.
Hei fara!

(Slutt)